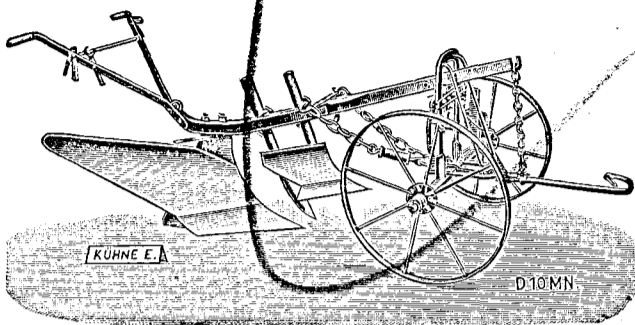

ERDÉLYI GAZDA

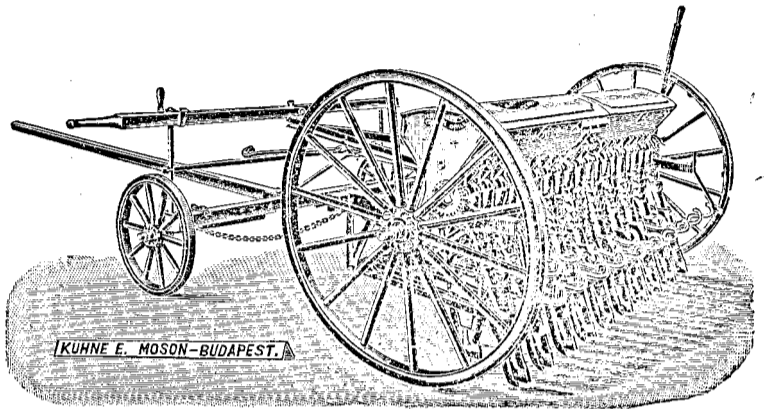

AZ ŐSZI IDÉNYRE
mindennemű talajmivelőeszközöket:
„BIPPART“ általajekéket,
„TORNADÓ“ kukoricaszántógépeket
és egyéb takarmánykészítőgépeket

„Mosoni Drill“ sorvetőgépeket,
borsajtókat stb. szállít:

„KUHNE“ mezőgazd. gépgyár
részvénytársaság: **MOSONBAN.**

Főraktár: **BUDAPEST, VI. ker., Váci-körút 57/a.**

Törlesztő kölcsönök.

Erdélyrészi Magyar Jelzálog Hitelbank

Részvénytársaságnál

Kolozsvárott, Rózsa-utca 1. sz. (emelet.)

igen előnyös feltételű törlesztő kölcsönök kaphatók föld-
birtokok és városi bérházakra

Kölcsönkérvényekhez melléklendők: a legutóbbi hitelesített
telekkönyvi kivonat és a hitelesített kataszteri birtokiv. — Bérhá-
zaknál a telekkönyv, házberadó vallomás hitelesítve és az épület
vázrajza. — Kölcsönök 400 koronától kezdődőleg bármily magas
összegig kaphatók. — Becslési költség csak nagy összegű kölcsön-
öknél számítatik, kisebbeknél az eljárás díjmentes. — Ügynökök
közvetítésére nincs szükség, miután mindennemű felvilágosítással
készséggel szolgál az

Igazgatóság.

Hivatalos órák d. e. 9—1 óráig.

1501

Gyors és olcsó lebonyolítás.

Alfa Separator r. t., tejjgazdasági gépgyár

Budapesten, VI. Lomb-u. 11.

1908. évi mintájú

Alfa Separator

a legújabb és legtökéletesebb fölöző-
gép. Kérjen prospektust.

Gyárunk előállítja az összes tejjgaz-
dasági gépeket és eszközöket, beren-
dez teljes tejjtelepeket. Mindig friss
oltóanyag! 1018

Több mint 700 első díj!

Árjegyzék, költségvetés díjtalan.

M. Á. V. ERDÉLYI FŐ- ÉS MELLÉKVONALAINAK MENETRENDJE.

Az összes vég- és csatlakozó állomások kimutatásával. Érvényes 1908. május 1-től.

I Gy.	Sz.	Sz.	Gy.	ind.	Budapest k. p. u.	é.	Sz.	Gy.	Sz.	Gy.
520	827	727	553	é.	Kolozsvár	ind.	559	1110	649	1232
532	854	830	611	ind.	Ar.-Gyéres A)	ind.	521	1050	610	1200
651	1016	1017	726	é.	Kocsárd B)	ind.	348	930	443	1033
715	1044	1059	750	é.	Tövis	ind.	307	900	415	1005
805	1147	1246	831	é.	Küküllőszög C)	ind.	157	812	325	900
—	1205	133	838	ind.	Kis-Kapus D)	ind.	132	800	224	—
—	1230	208	905	é.	Segesvár E)	ind.	1253	735	15	—
—	127	308	944	é.	Héjasfalva	ind.	1146	656	100	—
—	300	447	1051	é.	Brassó F)	ind.	954	549	1135	—
—	326	516	1114	é.	—	—	930	526	1109	—
—	772	850	209	é.	—	—	546	245	730	—
II Gy.	Sz.	Gy.	Sz.	ind.	Budapest k. p. u.	é.	Sz.	Gy.	Sz.	Gy.
1212	329	654	605	é.	Arad	ind.	930	818	1125	476
1223	402	704	635	ind.	Piski a)	ind.	850	808	1050	491
307	902	1001	1041	é.	Alvinc b)	ind.	412	508	615	105
401	1030	1101	1204	é.	Gy.-Fehérvár c)	ind.	248	409	448	1205
427	1049	1113	1224	é.	Tövis	ind.	230	357	429	1136
—	1125	1135	1258	é.	—	—	200	333	335	—
A. Sz.	V.	V.	Sz.	ind.	Ar.-Gyéres	é.	Sz.	V.	V.	Sz.
733	1040	659	1025	é.	Torda	ind.	430	955	333	912
755	1102	721	1048	é.	Kocsárd	é.	410	935	318	852
B. V.	Sz.	Sz.	Sz.	ind.	M.-Ludas B)	é.	Sz.	Sz.	Sz.	V.
253	846	356	951	é.	M.-Vásárhely	ind.	700	209	834	1231
453	1025	531	1127	é.	Szász-Régen	ind.	526	1225	615	933
506	1040	556	—	ind.	Déda	ind.	—	900	555	915
635	1201	725	—	é.	—	—	—	734	440	754
830	124	905	—	é.	—	—	—	542	325	617
B1 V.	—	—	—	ind.	M.-Ludas	é.	V.	730	—	—
919	—	—	—	é.	Sajó-Magyaros	ind.	—	152	—	—
1014	—	—	—	é.	Beszterce	ind.	—	1250	—	—
C. V.	V.	—	—	ind.	Küküllőszög	é.	V.	844	V.	648
902	838	—	—	é.	Parajd	ind.	—	835	103	—
D. Sz.	Sz.	V.	—	ind.	Kis-Kapus	é.	V.	923	Sz.	615
358	1257	915	—	é.	N.-Szeben D1)	ind.	—	731	445	1110
812	548	—	—	é.	Fogarás	ind.	—	333	—	442
D1 V.	V.	V.	—	ind.	Nagy-Szeben	é.	V.	700	V.	322
557	221	913	—	é.	Nagy-Disznód	ind.	—	627	248	935
E. V.	V.	—	—	ind.	Segesvár	é.	V.	917	V.	609
352	1140	—	—	é.	Héjasfalva	ind.	—	849	531	—
616	155	—	—	é.	Sz.-Udvarhely	ind.	—	700	305	—
F. Sz.	Sz.	V.	T.	ind.	Brassó F1)	é.	Sz.	816	Sz.	159
630	1098	430	833	é.	S.-Szt.-György F2)	ind.	—	656	1241	509
759	1149	616	—	é.	Kovácszna	ind.	—	533	1120	333
854	1249	705	—	é.	K.-Vásárhely	ind.	—	442	1033	245
F1 V.	V.	V.	—	ind.	Brassó	é.	V.	727	V.	152
952	524	1049	—	é.	Zernest	ind.	—	698	1233	612
F2 Sz.	Sz.	V.	—	ind.	S.-Szt.-György	é.	V.	635	V.	425
902	1242	811	—	é.	Cs.-Szereda	ind.	—	345	223	615
1107	309	—	—	é.	Cs.-Gyimes	ind.	—	1207	439	520
G Sz.	V.	Sz.	V.	ind.	Piski a)	é.	V.	433	Sz.	1038
1009	373	735	42	é.	Petroseny	ind.	—	1291	713	1034
T. 1157	—	924	629	é.	Lupény	ind.	—	1043	540	843
G1 T.	V.	V.	V.	ind.	Piski	é.	V.	445	T.	1025
718	1220	539	1119	é.	V.-Hunyad	ind.	—	425	935	219
G2 V.	V.	Sz.	—	ind.	Alvinc	é.	V.	645	Sz.	1137
639	1234	821	—	é.	N.-Szeben	ind.	—	122	741	375
G3 V.	V.	T.	—	ind.	Gyulafehérvár	é.	V.	737	T.	1103
733	1232	742	—	é.	Zalathna	ind.	—	432	829	399

TAKARMÁNY-
REPA
2'91
körülbelől 2-3 ezer métermázsza — szép nagy növényű! — eladó október közepétől szállítva Dés állomásról. Bővebb felvilágosítással szolgál
Isáky Gábor
birtokos
Dés, Szolnok-Dobokamegye.

Eladó takarmány
a legjobb minőségű, mintegy 1500 métermázsza, melyből $\frac{3}{4}$ réti széna, $\frac{1}{4}$ rész sarju, $\frac{1}{4}$ rész lóhere. — Ugyanitt eladó átvészelt, miskarolt szőke mangalicza
sértés,
70 darab $1\frac{1}{2}$ - 3 éves és 98 darab 7 hónapos.
Czim:
Herbst Gyula,
Cseszora, u. p. M.-Cséke (Biharmegye.) x. y.

Eladó
160.000 drb. 3-4 éves alma, körte, szilva stb.
oltvány
drbonként 50-80 fillér. Tessék árjegyzéket kérni.
Szász János
faiskolája
Nagybánya.
2206

MATUTSEK JÓZSEF
Ajánlja saját műhelyében készült
FÉRFI ÉS NŐI CIPŐ RAKTÁRÁT.

Megrendelések mérték, vagy cipő minta után a legjobb anyagból és divat szerint lehetőleg gyorsan teljesíttetnek.
2200

Fél áron ELADÓ
100 koronáért
egy teljesen használatlan állapotban levő, első rangu gyárból való
uj, kerekes, kézi hajtású
LÖNYIROGÉP
(más állatokra is alkalmas.)
Czim: a kiadóhivatalban.
2198

CLAYTON & SHUTTLEWORTH
Budapest, Váci-körút 68,
által a legutóbbi árak mellett ajánlatosak
Locomobil és gőzcséplőgépek,
szalmakazalozók, járgány-cséplőgépek, lóhere-cséplők, tisztító-rosták, konkolyozók, kaszáló- és aratógépek, szénagyújtók, boronák, sorvetőgépek, Planet Jr. kapálók, szeccskavágók, répvágók, kukorica-morzsolók, darálók, őrlőmalmok, egyszemes acél-ékek, 2- és 3-vasú ékek és minden egyéb gazdasági gépek.

Az október hó 13-15. napjain megtartandó **dicsőszentmártoni kiállításon** ki fogjuk állítani:

eredeti BÄCHER-féle
egy és többvasú acélekéinket és egyéb talajmivelő eszközeinket
továbbá a

világhírű MELICHAR-féle
„UNICUM DRILL” egyetemes sorvető-gépeinket és műtrágyaszóró-gépeinket
A legjobb rendszerű „EISENSCHIMMEL”-féle különböző takarmányelőkészítő gépeket. Emec tartalmaz, sok újdonságot felmutató gyűjteményünk megtekintésére a nagyérdemű gazdaközönséget ezuttal is meghívjuk.
BÄCHER RUDOLF eke és talajművelő eszközök gyára. **MELICHAR FERENC** vetőgép- és műtrágyaszóró-gépek gyára
Magyarországi főraktára: **BUDAPEST, VI., Nagymező-utca 68.**

Szivattyuk és Mérlegek

különleges gyár
Garvenswerke,
 Wien, II., Handelsquai No. 130.
 Mintaraktár: I., Schwarzenbergstrasse 6.

ERDELYI BANK

és TAKARÉKPÉNZTÁR R.-T.

Kolozsvár, Mátyás kir.-tér 32.

M. kir. szabadalm. osztálysorsjegyek főelárnsító helye.
 A bank elfogad betéteket
 takarékpénztári könyvekre, folyószámlákra s azokat
 felmondás nélkül visszafizeti.

Leszámitól, váltókat, utalványokat,
 járadékokat, checkeket, kisorsolt értékeket stb. stb.

Értékpapirokat, idegen pénznemeket
 elad és vásárol

Előleget ad értékpapírokra,
 folyószámlán és előre meghatározott időre.

Díjmentesen bevált szelvényeket
 és elvállalja a sorsjegyek revízióját.

Kibocsát utalványokat, checkeket,
 hitelleveleket bármely külföldi piacra.

Rendelkezésre tart felek saját zárai alatt
 tűz- és betörésmentes pánccszekrényeket. (Safe Deposits.)

2055 Üzleti órák:

d. e. fél 9-től fél 1-ig, d. u. 3-tól 5-ig.

Eladó

160.000 drb. 3—4
 éves alma, körte,
 szilva stb.

oltvány

drbonként 50—80
 fillér. Tessék árjegy-
 zéket kérni.

Szász János

faiskolája

Nagybánya.

2206

A lovak, szarvasmarhák, sertések, juhok, szóval az összes háziállatok erősítésére, edzésére, azok egészségének épségben tartására a

Brázay KINGSEM-FLUID KINCSEM-SZESZ

minden gazdaságban és állattenyésztésben

nélkülözhetetlen.

Felülmúlja a hasonló célra szolgáló külföldi szereket, mert a leghatásosabb s legjobb minőségű kipróbált anyagokból készül.

Használatban van minden jelentékenyebb gazdaságban, állami és magánmésben, katonai-, polgári- és versenystállókban.

Kapható: gyógytár-, drogéria- és fűszerüzletekben, vagy közvetlenül a készítő:

Brázay Kálmán cégnél Budapesten.

1 üveg ára 2.50 kor., 12 üveg ingyen csomagolás és bérmentes szállítással 24 kor.
 2105

Kolozsvári Takarékpénztár és Hitelbank Részv.-Társaság

Mátyás király-tér 7. sz. (Saját ház.)

2 és fél millió K. összegű fő és melléknyereményekre játszik évenként 6 huzásban

ha megrendelt nálunk egy drb. k.n.v. magyar **Jelzálogsorsjegyet.**

14 havi részletfizetésnél havi 10 — kor.	24 havi részletfizetésnél havi 6-30 kor.
16 " " " " 9- " "	30 " " " " 5-30 " "
18 " " " " 8- " "	34 " " " " 5- " "
22 " " " " 6-80 " "	vagy letétre napi árfolyamon 20 korona

foglaló és mérsékelt kamat lefizetése ellenében, tetszés szerinti törlesztésre.
 Az első részlet, vagy a foglaló lefizetése után a sorsjegyek nyereményei a vevőt illetik.

HUZÁSOK:

Október 25-én 100.000 K	Február 25-én 200.000 K	Junius 25-én 100.000 K
Decz. 27-én egy millió K	Április 25-én 300.000 K	Aug. 25-én 500.000 K

főnyereménnyel és számos 100.000, 50.000, 30.000, 10.000, 5.000 korona stb. melléknyereménnyel. Pénzét el nem veszítheti, mert minden sorsjegy okvetlen nyer és a legkisebb nyeremény 140 kor. és egy nyereményjegy, amelynek értéke 40—50 koronára tehető. Ez a nyereményjegy 1959. évig (amíg a sorsjegy játszik) valamennyi huzáson játszik.

Egy sorsjegy több főnyereményt is csinálhat.

Kolozsvári Takarékpénztár és Hitelbank Részvénytársaság

Mátyás király-tér 7, (Saját ház.)

1007

DUNKY FIVÉREK

CS. ÉS. KIR. UDVARI FÉNYKÉPÉSZEK

ajánlják a mai kor igényeinek megfelelően berendezett műtermüket a nagyérdemű közönség becses figyelmébe.

Műtermeik vannak:

Kolozsvár, Miskolc,
 Mátyás király-tér 10. Városház-tár 20.

Dés, S.-A.-Ujhely,
 Felsőstatér. Főtér 9.

1729 Sárospatak,
 Kossuth Lajos-u. 70.

Legjobbak a resiczai ekék, LOSONCZI vetőgépek és KALMÁR-féle rosták.

KIVÁNATRA SZIVESEN KÜLDÜNK ÁRJEGYZÉKET.

A MAGYAR KIR. ÁLLAMVASUTAK GÉPGYÁRÁNAK VEZÉRÜGYNÖKSEGE, BUDAPEST

V., VÁCI-KÖRUT 32.

ERDÉLYI GAZDA

AZ „E. G. E.” TAGJAI INGYEN KAPJÁK
ELOF. ÁR: 1 ÉVRE 12 KOR., 1/2 ÉVRE 6 K.,
1/4 ÉVRE 3 KOR., EGY SZÁM 24 FILLÉR.

AZ ERDÉLYI GAZDASÁGI EGYLET-, ERDÉLYRÉSZI GAZDASISZTI EGYESÜLET
ÉS AZ ERDÉLYRÉSZI KERTÉSZETI EGYESÜLET HIVATALOS KÖZLÖNYE.
MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

SZERKESZTŐSÉG ES KIADÓHIVATAL:
KOLOZSVÁR, ATTILA-UTCA 10. SZÁM.
MINDEN KÜLDEMÉNY ODA INTÉZENDŐ.

TARTALOM:

Önálló eredeti cikkek:

A földmivelésügyi m. kir. miniszterinm 1909. évi költségvetési előirányzata.	551
A külterjesség és belterjesség fogalmának meghatárnzása. <i>Wolszky Győző.</i>	553
Levél a szerkesztőhöz. <i>Mózsa Attila.</i>	554
Tárca:	
Údvarhelymegyei székelyek tanulmányi kirándulása a brassómezei barcasági szászoknál. <i>Czirnes Bálint.</i>	552
Kisebb szakközlemények.	555
Irodalmi szemle:	
Tanévnyitó az állatorvosi főiskolán. A tordai gazdasági iskola két évi működéséről.	555
Kormányintézkedések.	
Körrendelet a hazai gépgyáripár érdekében.	555
Vegyes közlemények.	555
Írások.	

A földmivelésügyi m. kir. miniszterium 1909. évi költségvetési előirányzata.

A földmivelésügyi miniszteri tárca jövő évi előirányzata szerint emelkednek:

a rendes kiadások	344,934 K-val
a nyugdíjak	135,353 „
a tárcát terhelő kölcsönök	61,192 „
az átmeneti kiadások	9.816,314 „
Összesen	14.341,002 K-val

ellenben apad a szükséglet a beruházásoknál . . . . . 16,791 K-val

a tiszta költségnövekedés tehát . . . . . 14.357,793 K

Ezzel szemben azonban nagyobb a bevétel, a rendes kezelésben 1.974,331 K-val s kisebb a bevétel a rendkívüli kezelésben, a hitelművelet útján fedezendő 10.000.000 K figyelmen kívül hagyásával 266,058 K-val amel két tétel egybevetése után marad tényleges bevételi többletként . . . . . 1.708,276 K-val

amit levonva a fent kimutatott tiszta költségnövekedésből, *marad 1909 évre a miniszteri tárca magasabb dotatiója gyanánt . . . . . 12.632,726 K.*

A kiadások emelkedésénél a legszembezőkőbb az a tízmillió koronás tétel, amely az országos telepítési alap gyarapítására fordítandó s amely összeg az első részletét képezi annak a 100.000,000 koronának, amely a már teljesen kész s a legközelebb a törvényhozás elé terjesztendő törvényjavaslat szerint, tíz évi egyenlő részletben a nevezett alap gyarapítására szolgál s amely összeg nemcsak a szorosan vett telepítési, hanem egyszermind a birtok feldarabolási (parcellezési) tevékenység előmozdítására van rendelkezve.

Ennek figyelembe vételével az említett 10.000,000 koronás első részlet, miután abból az országos telepítési alapnak a pénztári készletekkel szemben fennálló, mintegy három és fél millió koronás tartozása kiegyenlítettik, általában telepítési és birtok feldarabolási célokra, valamint haszonbérleti alapon létesítendő szövetkezetek támogatására s a kormány egész birtokpolitikai tevékenységének előmozdítására fog igénybe vétetni.

Messze vezetne annak bővebb kifejtése, hogy hazánkban a helyes birtokpolitika, amely pedig megfelelő anyagi eszközök nélkül meg sem kezdhető, úgy állami, mint általános közzgazdasági szempontokból mily elsőrendű fontossággal bír s így egész röviden csak

arra utalunk, hogy eddig, miután az országos telepítési alap a kellő pénzkészlettel nem rendelkezett, a kormány igen gyakran nem volt abban a helyzetben, hogy egyes eladás vagy árverés alá kerülő nagyobb birtoktestek megszerzésével egész vidékek jövő gazdagsági alakulására és fejlődésére, kellő befolyást gyakorolhasson.

Ami eddig rendszerint történt s aminél több anyagi eszközök hiányában nem is történhetett, a birtok feldarabolások terén az az volt, hogy a kormány az eladó és vevők közötti közvetítésre vállalkozott, a feldarabolási terveket államköltségen elkészíttette s a vevők érdekében kedvező feltételű kölcsönök szerzése érdekében a nagyobb hazai pénzintézeteknél közbenjárt.

Az első két irányban az állam közbelépése mindig sikerrel járt, de a harmadik irányban, amely pedig a jövő fejlődés s a gazdasági megerősödés szempontjából a legfontosabb, az állami tevékenység sikere a pénzpiac mindenkor alakulásától függött s igen sok esetben a kormány, hogy a vevők részére elfogadható feltételeket biztosíthasson, kénytelen volt nagyobb áldozatokat hozni s oly irányban risikókat elvállalni, amelyek tulajdonképen a közvetítő szerepével is ellenkeztek.

Mindez a jövőben elkerülhető lesz, mert ha az alap állandóan a megkívánt pénzkészlettel rendelkezni fog, magát az egész hitelműveletet is az alap bonyolíthatja le s annak leszámolása iránt csak akkor fordul a pénzpiachoz, midőn annak helyzete a kielégítő megoldást már előre biztosíthatja.

Az országos telepítési alapnak a törvényjavaslatban kontemplált nagyobb mérvű dotálása tehát, nemcsak az egész telepítési és birtokfeldarabolási tevékenységnek sikerét biztosítja, hanem az államkincstár érdekét is megvédi.

A gazdasági munkások érdekében a gazdasági munkásházák építésének előmozdítására szolgáló eddigi 300,000 kor. hitelt a miniszter 1909. évre 500,000 K-ra s így 200,000 kor.-val felemeli, hogy ennek segítségével a munkásházák építése iránt állandóan fokozódó érdeklődést, megleelő állami támogatás engedélyezésével, fenntartsa s a munkások részére otthont teremtsen, őket mint megelégedett s hasznos elemet állandóan az országhoz kösse. Miután pedig a gazdasági munkásházák építésének előmozdításáról szóló 1907. évi XLVI. t.-c. 8. §-ként intézkedik, hogy az ilyen házak építésének előmozdítására engedélyezett évi hiteleknek a számadási év végéig fel nem használt maradványa 1907. évtől kezdve „Országos gazdasági munkásházák építési alap” létesítésére, illetőleg gyarapítá-

Arankamentes lóhere és lucernamagért

100 kilónkint 10 koronával magasabb árt fizetek a napi árnál, ab vidéki állomás átvéve

▲▲ és kifizetve. ▲▲

Ajánlatot és 10 kilós mintát utánvétellel kér, az eladó megnyisység közlésével

Mauthner Ödön

cs. és kir. udv. magkereskedése

BUDAPEST 1002

MEZŐGAZDÁK : GABONA

— SZÖVETKEZETE UTJÁN — ÉRTÉKESITÉSE. —

V. KER., ALKOTMÁNY-UTCA 31. Takarmánycikkekre megbízható legmegfeleőbb beszerzési forrás.

sára fordítandó, amely alapnak rendeltetése a gazdasági munkásházak építésének segélyezése, kétségtelen, hogy ez az egész 500,000 kor. felemelt hitel a munkások anyagi jólétének előmozdítására fog szolgálni.

Az „Országos gazdasági munkásház építési alap“ egyébként 1907. év végével létesült s annak vagyonálladéka, a miniszter által a költségvetéssel egyidejűleg előterjesztett jelentés szerint készpénzben, 121,265 kor. 69 f. követelésekben pedig, amelyek a törvény létréjébe előtti időben munkásházak építésére 20—30 évi törlesztésre adott kamatmentes állami előlegekből származnak 125,000 korona vagyis együttvéve 246,265 korona 69 f.

A munkásközvetés költségei, az Amerikából visszavándorolt nagyobb számú munkás elhelyezése érdekében 20,000 kor.-val emeltettek, míg teljesen új tétel gyanánt szerepel „A földmivesek tudakozó irodája költségeire“ előirányzott 10,000 kor.

A tudakozó iroda rendeltetése az, hogy a vidékről a székesfővárosba nagy számban feljövő földmivesek, akik különböző hivataloknál elintézés alatt levő ügyeikben tájékoztatást keresnek, a külön erre célra szervezett hivatalban kellően utbaigazittassanak. Ezen kívül az iroda személyzete akár szóbeli akár írásbeli megkeresésre ilyen ügyekben eljár s eljárásának eredményéről az illető feleket írásban azonnal értesíti.

Különböző irányú mezőgazdasági szövetkezetek támogatására 1909. évre a miniszter összesen 200,000 kor.-val nagyobb hitel engedélyezését kéri, amivel ez a hitelrészlet 694,000 kor.-ra emelkedik, ami a múltban 1900. év végeig e címen engedélyezett 80,000 kor.-val szemben absolute véve is lényegesen mondható s módot nyújt a kormánynak arra, hogy minden helyes irányban működő szövetkezet támogatását és megerősítését céltudatosan fogantathassa. A kiadás ezen nagymérvű emelkedésén felül főleg a fogyasztó közönséget érdekelheti a szövetkezeti hitel szövegének oly módon történt kibővítése a mely szerint az 1909. évtől kezdve különösen a közfogyasztás olcsóbbá tételét előmozdító szövetkezetek támogatására szolgál. Ha a hitel ebben az irányban, célszerűen, a már meglevő s eddig is feladatuknak megfelelő fogyasztási szövetkezetek segélyezésére fog felhasználtatni, ennek előnyeit épp azok a társadalmi osztályok fogják élvezni amelyek a nehezebb megélhetés fokozódó terheit másokra át nem háríthatják s amelyek ezen helyzetükből folyólag az állami támogatásra elsősorban vannak ráutalva.

A ragadós állati betegségek, mint a lép-

fene, sercegő üszök és sertésorbánc elleni védojtóanyagoknak nagyobb mérvű elterjedését hazánkban főleg az a két körülmény gátolta, hogy egyrészt azok ára a verseny nélküli magántermelés mellett eléggé magas volt s másrészt, hogy az ojtóanyagok tisztasága és absolut megbízhatósága ellen több ízben jogos panaszok merültek fel. Ez indította a minisztert arra, hogy az 1908. évi költségvetésben egyelőre kísérletképpen a védojtóanyagoknak állami kezelésben való előállításnál felmerülő költségekre fedezetet kérjen. Az állami termelés körül szerzett tapasztalatok, amelyek beigazolták, hogy az ojtóanyagok tisztán s az eddiginél jóval olcsóbb áron hozhatók forgalomba, az 1909. évi állami költségvetési előirányzatban annyiban nyernek kifejezést hogy az ojtóanyag nagyban termelésével felmerülő s évenként ismétlődő költségekre a rendes kiadások között 200,000 korona, míg az ojtóanyag termeléséhez szükséges épületekre, istállók, kezelési és raktárhelyiségekre, valamint ezek berendezésére a rendkívüli kiadások, beruházások címe alatt 215,000 korona irányoztatik elő.

Gazdasági egyesületek segélyezésére 50 ezer koronával nagyobb hitelösszeg irányoztatott elő, hogy ezen a téren támasztott jogos igények kielégíthetők legyenek s amennyiben a rendes segélyezések mérve ezt megengedi egyes gazdasági egyesületeknek és gazdaköröknek, székházak megszerzésére irányuló tevékenysége is támogatható legyen.

Megfelelő közlegelő hiányát állattenyésztésünk nagy mérvben érzi, miután egyrészt a legelőterületeknek a közbirtokosok között történt felosztásával ezek igen sok helyen egészen megszűntek, míg több vidéken a legelőterületek elhanyagolva, rendeltetésüknek már alig felelnek meg. Ezek a hiányok, amelyek a gazdaközönséget állattállományuk állandó istáloztatására kényszerítették s igen gyakran állati betegségek fellépését és elterjedését idézték elő, a miniszter gyökeresen azzal óhajt segíteni, hogy a közlegelők létesítésének, szerzésének és javításának előmozdítására szolgáló hitelt az eddigi 200,000 koronáról 300,000 koronára emelte fel.

A vetőmagtenyésztési intézet gyorsabb felállítása érdekében, amelynek létesítésére az első részlet 1908. évben engedélyeztetett a miniszter 130,000 koronát s így 45,000 koronával többet vett fel.

A méhészet, kertészet, gyümölcsészet és fatenyésztés, valamint a kísérletügyi számadási ágak javadalmazása is több-kevesebb emelésben részesült, amely emelések közül a legjelentősebb az, amellyel a kísérleti áll-

lomásoknál működő szakközegek létszáma azért szaporítottatik, hogy a mezőgazdasági termények hamisításának meggátolásáról szóló 1895. évi XLVI. t.-c. gyorsabb és pontosabb végrehajtása biztosítassék.

A hegyvidéki, székelyföldi és felvidéki földmivelő nép segélyezésére irányuló állami tevékenység költségei összesen 262,200 koronával emeltettek. Ez a többlet részben az akció természetes fejlődésével kapcsolatos költségekre szükséges részben pedig azért irányoztatott elő, hogy az állami segélyezési akciónak Szatmár és Szilágyvármegyékre tervezett kiterjesztésével felmerülő költségekre a fedezet rendelkezésre álljon. De szükséges volt a hitel emelése azért is, mert a folyó évben Árva, Liptó és Turóc vármegyékben megindított, ugynevezett felvidéki akció költségei is természetszerűleg emelkednek.

Jelentékenyebb tétel továbbá a „selyemtenyésztés emelése“ cím alatt állami selyemsodrógyárak építésére és berendezésére előirányzott 440,000 korona beruházási hitel.

A selyemsodrógyárak felállítása a miniszter indokolása szerint azért szükséges, mert a selyembubokról lefont selyemfonál egyrésze gyengeségénél fogva szövésre nem alkalmas, de egyébként is a nehezebb selyemszövetek előállításához csakis a több selyemszállból sodrott selyemfonál (organsin) használható. Miután pedig a tapasztalat beigazolta, hogy a sodrott selyemfonál előállításával foglalkozó egyes külföldi gyárosok, magyar selyem elvevésés alatt, gyengébb minőségű anyagot hoztak forgalomba, egyrészt a magyar selyem általános elismert hírnevének megóvása, másrészt pedig a sodrással egybekötött üzleti haszonnak az ország részére leendő biztosítása, végül a sodrással foglalkozó munkások részére kínálózó állandó és biztos kereseti forrás megnyitása érdekében, a selyemsodrógyár felállítása halaszhatatlanná vált.

Végül bár látszólag jelentéktelenebb költség-többlettel jár, de kihatásában esetleg annál nagyobb fontosságú lehet a miniszternek az az intézkedése, amellyel a kőolaj és szénkutatók fokozottabb felkarolása érdekében, a földtani intézet személyzetét egyelőre két szakeggyénnel kívánja szaporítani.

Általános elismert dolog, hogy hazánk majdnem az összes természeti kincsekkel meg van áldva s ha ennek dacára két oly elsőrendű fontossággal bíró fogyasztási cikkben, mint a szén és kőolaj állandóan nagymérvű külföldi behozatalra szorulunk s a behozott termények árával idegen fogyasztási és termelési területek közvagyonosodását moz-

AZ „ERDÉLYI GAZDA“ TÁRCÁJA.

Udvarhelymegyei székelyek tanulmányi kirándulása a brassómezei barcasági szászoknál.

Írta: Czirmes Bálint kir. gazdasági szaktanár.

IV.

Depner Samu földmives iskolát végzett gazda, 42 holdon dolgozik, szegényes kis házában lakik, de gazdasági épületei olyan modern paloták, amelyek bámulatba ejtik a szemlélőt. Nagyszerű berendezésű, körüljárható, kétsoros istállójában, 48 drb tarka ökrök hizik. Itt is feltalálható minden, amit Moóseréknél láttunk, sőt felülmulja ezeket abban, hogy a modern trágyatelepe cserép fedéllel van ellátva, hogy a nap perzselő sugára és a légköri csapadék, kárt ne tehessen, a jógazda »kincses ládájában«.

Én azt hiszem, a tíz újjunkon meglehet számlálni, hogy Magyarországon, hány gazdaságban védelmezi a trágyatelepet fedél, a hólé és eső kilugozásától.

Reiss András földmives iskolát végzett gazda, 33. szám alatt lakik és 36 holdon gazdálkodik. A felsoroltakkal mindenben megegyező major udvarában igen becses berni szimentháli tehenészetet látunk, melyek közül

egy 4 éves fejős tehén 800 kgr. élősulyal bír. A tenyészet Pozsonymegyéből veszi eredetét.

Francz Mihály gazdaköri elnöknek 32 k. h. birtoka van. Belső gazdaságában olyan példás rendet, okszerű és értékes berendezést, felszerelést tapasztaltunk, amely tisztességet szerezne minden gazdaköri elnöknek.

A népies gazdaságok között legutóljára a Wagner nyugalmazott tanító majorját tettük tanulmányunk tárgyává. Az alig 35 éves, hatalmas termetű, kiváló tanító, lemondott nevelői hivatásáról, hazajött a szülői birtokra parasztnak, hogy gazdai szenvedélyét és tudását, a maga és a közjavára értékesítse. Összevissza 64 holdas tagja van és ezen kisbirtokról, lihetetlennek látszó üzleti eredményekkel számol el. Évenként elad átlag 8 vagon gabonát és mind ennek dacára, állandóan hízal 30 drb. 8—10 mázsás tarka ökröt, amelyeket a drezdai és müncheni mészárosoknak szokott eladni. Gazdasági tenyész marhája is sok van, 50—100 drb jorksieri sertést hízal és mégis, ezen nagy állat létszám tömegtakarmánya a saját birtokáról kerül ki, csupán a korpát, olajpogácsát, s a répaszelet egy részét vásárolja. Ezen adatok hallatára elképzelhető, hogy Wagnernek milyen átlagtermései lehetnek?

A feltűnő szép uri lakás és modern gazdasági épületek közül, nagyméreteivel kiválik,

a 6 m. széles és 20 m. hosszú betonpadozatu szekér és gépszín, melynek padlása egyuttal magtárnak van berendezve.

Felsorolt gazdasági berendezések áttanulmányozása után megtekintettük a hőlövénnyel gazdák »tejgyűjtő csarnokát«. Ez az épület fel van szerelve vízvezetékkel, tejtisztító, tejtűjtő és tejhűtő gépekkel. A kisgazdák odahordják minden reggel 7 órakor a felesleges tejet, a személyzet átveszi és azután befuvaroztatják a 15 km távolságra fekvő brassói »Tejgazdasági szövetkezetbe«, ahol teldolgozást, illetve értékesítést nyer. A hőlövénnyel tejgyűjtő állomás, naponként 1007—1300 liter tejet szállít a brassói tejgazdasági szövetkezetbe, a 10 fillér árban és ugyanannyi lefőlözött tejet vesznek vissza takarmányozási célokra, 3 filléres árban.

Hőlövénnyel tanulmányunk befejező részét, az udvaron rendezett gépkiállítás képezte. A kiállított gépek, a szász kisgazdák tulajdonát képezik, melyeket a tehetősebb gazdák privátim, a szegényebbek pedig társulva — szomszédságonként vásárolnak meg. A hány célszerű és alkalmazható gazdasági gépet a gyáripar felmutathat, azt a szász földmives portáján, mind meglehet találni. A szászok gazdasági boldogulásának legfőbb rugóját a gépkultúra hatalmas felkarolása képezi. Nagy érdeklődést keltett egy 4 kerekű, farámára erősített, igen könnyen

ditjuk elő, ez elsősorban annak tulajdonítandó, hogy az ország szén- és kőolajtermelő területei kellően megállapítva s így feltárva nincsenek.

Ezen területek kikutatása és megállapítására irányuló tevékenység ennél fogva kétségtelenül a legproduktívabb befektetések közé sorolandó.

A részletesebben ismertetett tételekkel a földművelési tárca 1909. évi költségvetési előirányzatában foglalt összes módosítások, új tételek és hitel felemelések a dolog természetéből folyólag kimerítve nincsenek s az ismertetés csak azt foglalhatja magában, ami az első futólagos áttekintés alkalmával figyelmünket leginkább fölkelte, de azt hisszük, hogy ezek a futólag szerzett benyomások is a gazdaközönség előtt kétségtelenül beigazolták azt, hogy a tárca vezetése a kipróbált kezekben biztosan halad a céltudatosan kitűzött program megvalósítása felé.

A külterjesség és belterjesség fogalmának meghatározása.¹

Irta: Wolszky Győző.

A külterjesség és belterjesség fogalmának meghatározása az utóbbi időben nagyon élénken foglalkoztatja a mezőgazdasági szakírókat, a közelebről megjelölt üzemi értekezések legtöbbször ugyanis ezen kérdéssel foglalkoznak.

Az idevágó értekezések egy része főleg azt igyekszik megállapítani, hogy az egyes gazdaságokban a viszonyoknak megfelelő kultúrnövények termelése és a viszonyok közé beillő állattenyésztési ágak felkarolása mellett a belterjesség mely fokozatának alkalmazásával érhető el a lehető legnagyobb tiszta jövedelem. Bár ennél fogva ezen kérdésnek kétségkívül igen nagy a jelentősége, a belterjesség és külterjesség lényegét illetőleg maig sincsenek még teljesen tisztázva az eszmék, a miről meggyőződést szerezhetünk az idevágó szakirodalom tanulmányozása által.

Mindenekelőtt tehát lehetőleg szabatosan kell meghatározni a külterjesség és belterjesség fogalmát, azután a nyert eredmények gyakorlatilag való alkalmazhatóságának módját kell megállapítani és végül ki kell mutatni azt is, mekkora pontossággal tudjuk gyakorlatilag megállapítani a belterjesség azon fokát, a mely belterjesség mellett az üzem lehető legnagyobb tiszta jövedelmet szolgáltat.

¹ Dr. Quante, bonni magántanár után.

A javak előállításához tudvalevőleg három tényező szükséges, és pedig a természet, a munka és a tőke. Ha ezen tényezők egyike vagy másik hiányzik, akkor mezőgazdasági üzemből tulajdonképpen szó sem lehet. Ezen tényezők azonban bizonyos mértékben helyettesíthetik egymást.

Ha valamely telekterület hasznosítása céljából az eddiginél nagyobb munkaerőt és tőkebefektetést alkalmazunk, szükségképpen emelkednie kell a nyers jövedelemnek is. Ha a munka és tőke bőséges felhasználásával nagy hozamot akarunk elérni, ha tehát a területegységre minél nagyobb költséget fektetünk be (intendere = befogni, megfeszíteni), hogy a területegységre eső jövedelmünk minél nagyobb legyen, akkor belterjesen gazdálkodunk. Ha azonban a rendelkezésre álló tőkével és munkaerővel aránylag nagy területen akarunk gazdálkodni, vagyis a rendelkezésre álló tőkét és munkaerőt lehetőleg nagy területre akarjuk kiterjeszteni (extendere = kiterjeszteni), úgy hogy a területegységre aránylag csekély befektetés esik, akkor külterjesen gazdálkodunk. A termelési tényezők egymáshoz való viszonya természetesen nagyon sokféle lehet.

Settegast az üzem belterjességét számokban igyekezett kifejezni. Ugyanis a következőket mondja: Ha a három termelési tényezőt egyenértékűnek vesszük és az elérhető legnagyobb jövedelmet 100 al jelöljük, akkor ezen jövedelem létrehozásához mind-egyik tényező $\frac{1}{3}$ részben járult. Ebből kifolyólag Settegast az oly mezőgazdasági üzemet nevezi belterjesnek, a melynél a befektetett tőke és munka egy viszonylik a természet nyújtotta erőhöz és anyagokhoz, mint $\frac{2}{3} : \frac{1}{3}$, vagy legalább megközelítőleg ilyen a viszony. A legbelterjesebb üzemmel szemben a melynél tehát a tőke és munka a vagyon $66\frac{2}{3}\%$ -át alkotja, a legcsekélyebb munka és tőke befektetést Settegast 1-el jelöli, úgy, hogy ez esetben a vagyon $34\frac{1}{3}$ nak felel meg. Így jellegzi az üzem szélsőségét, a melyet a belterjes gazdálkodással szemben külterjesnek nevez. Azon üzemeket, melyek a belterjes és külterjes üzemek között a közép-helyet foglalják el, középterjeseknek nevezi.

A mezőgazdasági üzemek ilyen csoportosításánál azonban Settegast a belterjesség fokát nem a szó szoros értelmében, tehát nem a területegységre eső munkaköltség és tőkebefektetés nagyságának feltüntetése által akarja számokban kifejezni, hanem a három termelési tényezőnek a mezőgazdasági termelésnél való közreműködését egy közös nevezőre, az elért jövedelem egységére igyekszik

vonatkoztatni, hogy azután számokban megállapíthassa, mily mértékben vett részt a termelésnél egyrészt a természet, tehát a talajban rejlő erő, másrészt a munka és a tőke.

A belterjesség és külterjesség fogalmát tehát kétféleképpen értelmezhetjük, a melyben vagy csak a birtok területességére eső tőkebefektetés és munkaköltség nagyságát vesszük tekintetbe anélkül, hogy a talaj természetes tevékenységére tekintettel volnánk, vagy pedig a felhasznált munkaköltségen és befektetett tőkén kívül a talajerő valószínű részvételét is figyelembe vesszük. Vizsgáljuk meg, van-e ezen utóbbi eljárásnak gyakorlati értéke.

A jövedelemegység alapul vétele csak eszményi módszer, melynek segítségével azonban az egyes üzemek belterjességi fokát számokban kifejezni egyáltalában nem lehet. Hogy tehát Settegast fenti elméleti fejtegetéseit gyakorlatilag érvényesíthessük, oly közös nevezőt kell alkalmaznunk, amely bizonyos számokban kifejezhető mennyiséget képez és a melyre a munka és tőke mértékét vonatkoztatni tudjuk.

Önként merül fel azon kérdés, hogy a vételár nem képezhetné-e az ezen célnak megfelelő közös nevezőt.

A munka és tőke közreműködésének kiszámítására vonatkozólag ugyanis már Roscher is a vételár alapul vételét ajánlotta, a midőn a következőket mondta: „a legtöbb esetben, de főleg a magas színvonalon álló kultúrállamokban, a hol majdnem mindennek van bizonyos piaci ára, könnyű a tőkét és munkát egy nevezőre vonatkoztatni és így a gazdaság egyetemes belterjességi fokát meghatározni...”

Egyik-másik gazdasági szakíró azonban a belterjesség fokának számokban való meghatározása céljából még a talaj természetes tulajdonságainak a mezőgazdasági termelésnél való részvételét is a piaci ár nevezője alá igyekszik foglalni. Von der Goltz például azt mondja, hogy a mezőgazdasági üzemet akkor kell külterjesnek nevezni, ha a felhasznált és felhasználandó álló- és forgó üzemtőke értéke a telektőke értékéhez viszonyítva csekély, ellenkező esetben az üzem belterjes.

A mezőgazdasági termelésnél a talaj természetes tulajdonságait pénzértékben igen könnyen kifejezhetjük, mert a teleknek minden művelt országban van bizonyos határozott pénzértéke. A telkek adás-vételénél, bérbeadásánál, megadóztatásánál, stb. esetben szereplő ezen érték nagyságára ugyanis a talajban rejlő és a növények termelésénél közreműködő erőknél kívül a birtoknak a piactól való távolsága is befolyást gyakorol, mert

szállítható, 3 lóerős benzin motor, amely elég nagy darálót és tömeges munkát végző tűzifavágó körfűrész tartott munkában. Kezeléséhez 2 ember kell, akik az egész felszerelést könnyen huzhatják egyik udvarból a másikba. A motor felszerelési ára 3000 korona és Majfarth Comp. bécsi cégtől van beszerezve.

Mivel kiránduló társaságunkban több tanügyi és egyházi férfi volt, megnéztük a gépkiállítás szomszédságában levő községi iskolát és evangélikus templomot is. A 8 osztályú községi elemi iskola modern nagy épületben van elhelyezve. A közegészségügyi és pedagógiai követelményeknek minden tekintetben megfelelő intézet páros padosorokkal van felszerelve, különantermekkel, könyvtár szobával, zene teremmel és muzeummal van ellátva.

Az egyvallású lakosság nagy és szép temploma, a reformáció előtt, a 16 ik században épült. A szenteket és különböző bibliai jeleneteket ábrázoló oltár, mint művészi faragvány, nagy műbecsessel bír. Gyönyörű orgonaszó mellett, egy zsoltárt énekeltünk el és ennek elhangzása után, fáradhatatlan vezetőnk, Semp Mihály elnök — lelkes ur, magyar nyelven szép imát mondott.

A sok járástól kimerült székely csapatunk most azt hitte, hogy a holtövényi kirándulás ezzel véget ért, azonban csalódott, mert

egyik száz vezetőnk kiadta a jelszót: »mutassuk meg székely testvéreinknek, hogy milyen tiszteletben tartjuk halottaink emlékét« és ezzel elvezettek a temetőbe.

A halál csendes birodalmát, magas kőtal és díszes vaskapu védi és veszi körül. Bent a temető körös-körül családi kriptákkal van beépítve. A mérnöki pontossággal készült, szabályos, párhuzamos és gondozott utak között, szépen ápolt szabad sírok vannak rendben elhelyezve. A gyönyörű virágerdővel ékesített temető, olyan mély benyomást gyakorolt a társaságra, hogy még egyik főszolgabíró is, az elérékenyülés hatása alatt azt mondta, hogy odamegy meghalni.

A temető közepén, az egyszerű szász-földmives hölgyek »nőegylet«-e, 12 ezer koronás szép kápolnát építtetett. Aki a községben elhal, azonnal a kápolnában felállított ravatalra szállítják, miáltal elejét veszik, ragály esetén, az esetleges fertőzésnek. A csinos kápolnában, egyik jó orgonistánk vezetésével élénkeltük »Te benned bíztunk eleitől fogva« kezdetű zsoltárt, azután Semp lelkes ur könnyekig ható könyörgést mondott, mire rázendítettünk »Erős várunk nekünk az Isten« című énekre és ennek hangjai mellett távoztunk a remek szép temetőből, azon erős elhatározással szíveinkben, hogy mi is buzgó apostolai leszünk a

a temető kultuszának és arra fogunk törekedni, hogy székelyfalvaink elhagyott temetőiben, ne legelésző állatok tapossák kedves halottaink sírját, hanem gyöngéd kezek és érző szívű emberek ültessenek oda virágokat! Mert Isten előtt kedves dolgot végzünk és önmagunkat becsüljük meg, ha elköltöztött kedves halottaink emlékét kegyelettel őrizzük!

Holtövényi kirándulásunk utolsó felvonását a tornacsarnokban elfogyasztott ebéd képezte, melyen a vezető szászgazdák is nagyszámban vettek részt. A zenekar ez alkalommal is tevékenyen közreműködött.

Ebédünk alatt az első felköszöntőt Demeter főszolgabíró mondotta. A látottak hatása alatt arra intette a székelyeket, hogy nem politizálni, hanem dolgozni és újra dolgozni kell, mert akkor mi is elérhetjük azt, amit a szászgazdáknál láttunk és tapasztaltunk. Nagy hatása felszólalását a holtövényi szászanyák éltetésével végezte, mint akik lelkiismeretesen betöltik azon hivatást, amely a nőre, a fajfenntartás előmozdítása körül nehezedik. Ez megállapítható azon ténykörülményből, hogy amíg más szászvidékeken az »egyke« rendszer divik, addig a holtövényi szászcsaládok tüzhelyei körül, 5—7 gyermek nevelődik a hazának.

(Folytatjuk.)

ennek a talaj termőképességén kívül a jövedelemre nagy befolyása van; minél közelebb fekszik ugyanis valamely birtok a piachoz, annál nagyobb egyéb körülmények megegyezése esetén az előállított és a piacra szállítandó termények után elérhető helyi ár, minél távolabb van pedig a piac, annál alacsonyabb ezen ár, mert a távolság nagyobbodásával emelkedik a fuvarkölttség, s ennek megfelelőleg kisebbedik a fuvarkölttség leszámitása után elért helyi ár. Míután pedig a birtok fekvését a természet határozza meg, a termény értékére gyakorolt befolyása következtében a birtok fekvését is a talaj tágabb értelemben vett természetes tulajdonságának tekinthetjük. Ezen szempontból tehát jogosult von der Goltz azon kijelentése, hogy az üzemek belterjességi fokát a rendelkezésre álló és pénzértékben kifejezett munkaköltség és tőkebefektetés össznagyságának és a telektőke értékének egymás közötti viszonya alapján kell megállapítani; a különböző üzemek belterjességének összehasonlítása céljából azonban nem szabad a telektőkét a pénzértékben kifejezett munkaköltség és tőkebefektetés összértékével egyszerűen szembeállítanunk, mert a telektőke a teleknek nemcsak a fent említett tágabb értelemben vett természetes értékét képviseli, hanem a marandóbb befektetések (telkesítések, stb.) értékét is, a melyek az eredeti telekkel elválaszthatatlan összefüggésben vannak, a mit még számokban sem tudunk olyképpen kifejezni, mint a hogy például a szintén az alaptőkéhez tartozó épületeket értékelni képesek vagyunk. A telekkel elválaszthatatlanul összefüggő ezen befektetéseket azonban az általuk kifejtett tevékenységre való tekintettel nem szabad eredeti természetű öröknek tekintenünk, hanem a már magában véve is bizonyos belterjességet jelentő munka- és tőkebefektetésnek kell azokat tekintenünk. A különböző gazdaságok belterjességének az említett módon eszközözlendő összehasonlítása által tehát soha sem kapunk helyes eredményt s az eredmény annál kevésbé felel meg a valóságnak, minél jobban eltér egymástól az összehasonlított gazdaságokban a telekkel összefüggő telkesítések értéke.

Az üzemek belterjességi fokának megállapítására általánosan használt másik eljárás abban rejlik, hogy a munkaköltséget és a tőkebefektetést a területegységre vonatkoztatják. E tekintetben a legtöbb szakiró az üzemtőkének a területegységre eső valódi nagyságát veszi alapul, így Krafft, Fühling és mások. Ezen szakirók tehát az üzemtőke nagyságát tekintik azon tényezőnek, a melyben legvilágosabban jut kifejezésre valamely gazdaság összes munkaköltsége és tőkebefektetése. Lássuk csak, tényleg helyes-e ezen álláspont.

Az üzemtőkét tudvalevőleg a birtok álló és forgó üzemtőkéje alkotja, a mig azonban az álló üzemtőke csoportjába a szakirók egyértelműleg az eleven és holt leltárt sorolják, addig a forgó üzemtőke terjedelmére vonatkozólag igen eltérők a nézetek, a melynek magyarázatát abban kell keresnünk, hogy a termelési tényezők tőkefogalmának közgazdasági értelmét a szerzett javak tőkefogalmának magángazdasági értelmével rendszerint összetévesztik.

(Folytatjuk.)

Levél a szerkesztőhöz.

Marosapó, 1908. október 21.

Hosszu szárazság után, a mely már mutatta káros hatását — e hó 19-én reggel elkezdett esni az eső és kisebb szünettel esett 20-án estvéig.

Az esőre rendkívül nagy szükség volt.

A föld a szeptemberi és októberi meleg napok következtében nagyon kiszáradt, mert oly meleg volt nappal, hogy szinte zavarba jött az ember, hogy valjon csakugyan októberben vagyunk-e?

A szeptember első napjaiban végzett őszi vetések a hónap közepe táján kapott eső után szépen kikeltek, de már kezdettek csenevészni, a később, az esők után vetett buzák ritkán keltek. Remélni lehet, hogy a mostani eső sokat fog javítani a vetéseken és ha beválik a Meteor jóslata, hogy novemberben jó idő lesz — a jövő évben jó aratásunk lehet.

Jó időre még nagy szükség van.

Kell vetni még sokat, kell szántani nagyon sokat, mert addigelő kevés szántást végeztek a gazdák tavaszra.

Különböben még 2. nyarunk van hátra. Hátra van a Szent-Márton nyara és a vénasszonyok nyara.

A folyó évi cséplés elég jól fizetett, helyenként nagyon is jól, de sok ment kárba a termésből a sok júliusi esők miatt. Az esők kalangyában kapták a termést, sokszor kellett forgatni a kalangyákat, a mely művelet sok költségbe és sok kárba került részint az elpergés, részint a cikázás miatt, na meg a munka költség miatt.

Tengeri termésünk itt a Maros mentén elég jó, némely helyen vetekedik a tavalyival, sajnos, hogy vannak vidékek, a hol alig van valamicsodás tengeri termés. A Mezőségen átlag nincsen kukorica, Magyarországon is kevés van. Ezen körülményből magyarázható meg az a tény, hogy ma a nyers tengeri metermázsájáért a kereskedők 6—6 frt. 40 krig fizetnek.

Keresik az ó tengerit a kereskedők.

Igérnek most 7 frtot mázsájáért és ha májusban, a jövő évben magasabb lesz az ár, fizetik a különbséget és fizetnek a pénz után kamatot, májusig mostantól kezdve, az árt azonban most fizetik.

Nem állítom, hogy ez az eset általános, de pozitíve tudom, hogy van ilyen eset.

Budapesten a múlt napokon 9 frt. volt a tengeri. Hallatlan ár! Ilyen ár egy ember életében egyszer ha előjön. Megvan ennek azonban a természetes oka. Átlag gyenge termés volt a folyó évben, de gyenge, sőt rossz termés volt a takarmányban.

Boldogok azok a gazdák, a kiknek nem kell takarmányt venni, de még boldogabbak azok a gazdák, a kik takarmányt tudnak eladni!

Községemben tisztességes takarmánytermés volt az idén. Ide való ember nem vásárol takarmányt. Innen visznek mindenfelé szénát, sarjut.

Élelmes kereskedők már július havában vásárolgatták és vitték a szénát idegen helyekre 5—5 frt 50 krig mázsánként. Most már még drágábban veszik a takarmányt a szomszéd községek lakói.

Curiosumkép felemlítem, hogy Nagyszében környéki juhok gazdák veszik itt a lóhere pelyvát, zsákba teszik és vasuton szállítják juhaik számára takarmánynak. Azt mondják, hogy majd adnak hozzá kevés lisztet és azzal kitlelik állatjaikat. Egy 30 holdas lóhere terméshől gyűlt pelyvát 40 frton vettek meg a helyszínen. Menyibe fog állni nekik az, a mikor ott-hon lesz?

Takarmányt, habár drágán, de csak lehet venni, szalmát azonban nem. Aránytalanul drága az, mert nincsen és mindenkinek kell.

Uj termésig bizony rosszul fognak a szegény állatok feküdni és nagyon kevés trágya fog gyülni. Pedig nagy szó ez, mert a vidékén drága a föld, legelő nincsen, az állatot nyáron

át is istállón tartjuk. Szerencsés az a gazda, a kinek nádja van. Levágjuk a nádat most, és előtt, szecsának vágjuk és azzal alyazunk. Nyomorúságos dolog biz ez, de hát a szükség törvényt ront. A leveles rész még csak megjárja, de a nád szára nagyon fás, nehéz szecsakázni is és nincsen felszívó képessége sem és hozzá nem is rothad hamarosan.

Drága alj is a nád, Mező-Radnóton van nádszövőgyár és ott 3 frton lehet eladni a nád kalangyáját.

A megszorult gazdák vagy eladják állatjaikat, vagy telelőbe adják. Községemben egy kisebb birtokos telelőbe vett 30 drb. 3—4 éves kora állatot 35 frton páronként.

Ilyen körülmények között nemcsoda ha a marhakereskedelem pang. Mindenki eladni akar, venni senki. Nincsen takarmány, nincsen aljazni való. A telejébe jött a szerb egyezés, kilátásba van az oláh szerződés.

Szép kilátások a jövőre;

Az elmúlt évek magas marhaáaira építve — sok gazda tehenészetet állított, részint tejnyerés tekintetéből, részint szaporítás tekintetéből. Most beütött a menykő a marhatartásba és az ebből várható jövedelemből!

Vidékemről nagy volt eddigelő a kivándorlás. Mentek az emberek Németországba, de a legtöbbben mentek Amerikába. Régebben Romániába is mentek munkát keresni az idevalók. Ma már Románia nem vonzza őket, ott is megszorodtak az emberek, rendetlenek az állapotok — ott nem lehet keresni.

Amerikából sokan hazajöttek az ottani pénzkrisis és az elnökváltozással járó zavaros állapotok következtében. Mondhatom, hogy 50%-ja hazajött a kivándoroltaknak. A többi ott maradt, részint mert annyit sem tudnak keresni, a mennyivel hazajöhessenek, részint mert táplálja a remény egy jobb jövőt illetőleg. Jönnek a panaszos levelek az itthon maradt családhoz az ottani nyomoruságos helyzetről. Megírják, hogy szerencsés az a halandó, a ki egy héten 3 napot tud dolgozni, ez keres annyit, hogy van mit egyék. De megindult a kőszénbánya-munka, a bezárt gyárak vásárolják és szállítják a kőszénét. Meg van tehát a remény — mondják ők — hogy rövid időn belül megindulnak a gyárak, lesz kereset elég és ömleni fog a dollár.

A jobb hírek elhomályosítják a rosszabb híreket és már ismét sokat beszélnek az emberek Amerikáról. Oly jól ismerik a paraszt emberek Amerikát, hogy vizsgát tehetnének róla. Olyan helyen, a hol nagyobb tömegbe gyűlt össze a nép pl. malomban, vásárban stb. egyebet sem lehet hallani csak Amerikát.

Nagy baj a kivándorlás a gazdának, mert ma már a cselédnek való ember is egyet gondol és Amerikában van. A költséget az utazásra valamelyik künn lévő sógora, rokona, küldi neki postán. Hogy azonban család ne történhessen és hogy a küldött pénzt az illető ne fordíthassa egyéb célra, — a pénzt a künn lévő valamely itthon lévő bizalmas embernek küldi, ez a bizalmas ember megváltja a szükséges jegyet, kikíséri az illetőt a vasuti állomáshoz és a mikor az illető a kocsiba száll, akkor a markába adja neki a jegyet és a szükséges pénzt. A többi aztán megy a maga útján.

Megkezdődött már a cselédfogadás és felmondás ideje. Valami nehéz állapot ez a gazdának. Azért mondom a gazdának, mert a cselédnek nem az. A cselédember napról-napra

apad. Ha szolgáltni akar valaki mindjárt kap helyet, Van gazdaember, aki szépen bánik cselédjével, segíti nyomorúságában — teszi ezt lelkiismeretből is, de szükségéből is — és mégis a mikor eljön ez az idő, előáll a cseléd és felmond, elbocsátó levelet kér. És ha kérdi a gazda tőle, hogy miért megy el a szolgálatból? azt feleli a legtöbb — hát próbálok más helyen is, alapos okot azonban nem tud mondani, mert fizetés dolgában egy vidéken vajmi kevés a különbség. A gazdák saját szempontjukból igyekezzenek megadni a fizetést, hogy cselédet kapjanak.

Baj bizony, de hát elmúlik ez is!

Mózsa Attila.

KISEBB SZAKKÖZLEMÉNYEK.

— **A kínaiak tojáskonzerválása.** Nemrégén egy angol utazó bejárta Kinának vadonnan elterülő nyugati részeit és megéheztén, a bennszülöttektől enivalót kért. Ezek több nagy darab sarat hoztak s azt mondták, hogy tojások eleinte nem akart hozzájuk nyulni, végre hosszas kutatás után rájött, hogy a sárgómb belsejében csakugyan tojás van, amely teljesen friss és élvezhető. holott már jó néhány hónapja lehettek a sárba beágyazva. Az utazó Európában haz térve, kísérletképpen néhány tojást ázott a földbe s néhány hónap múlva kivette és azt tapasztalta, hogy teljesen ép és élvezhető állapotban maradtak meg.

— **Az istállók meszeléséről.** Sok állattenyésztő nem gondol azzal, hogy mekkora előnye van a meszelt istállónak.

A meszelt istállóban álló lovak a szemlélőre sokkal jobb benyomást gyakorolnak. Aligha találunk olyan lókereskedőt, kinek lóvái meszeletlen istállóban lennének. Mikor a kereskedő elővezeti a lovat bemutatás végett, szereti úgy állítani őket, hogy fehér fal képezze a hátteret.

Továbbá jobban elenőrizhetjük a meszelt istállóban, hogy kellő módon tisztogatnak-e, meg a kocsisok is szívesebben tisztogatnak világos helyen mint valami sötét oduban, hol úgy sem látszik meg a piszok. Innen van, hogy a meszelt istállók rendszerint tisztábbak is. A lovat is jobban ápolják s ez pedig különösen a bőr tisztogatása, nagy befolyással van a ló egészségére.

Ugyanez áll a szarvasmarhára is. Tehenek, melyeknek ugyanazt a takarmányt adták, naponta 2-3 literrel több tejet adtak midőn a régi alacsony istállóból magas, szellős helyiségbe vitték őket. Kérdés már csak az, hogy ha nem változtathatjuk az állatok helyét csak az istállóbeli helyzetükön javítunk, vajjon fokozza-e ez a tejelőképességet. Erre azután a következő tapasztalat adja meg a feleletet. Egy istállóban a tehének sötét helyen álltak, de az ablakok szaporítása majdnem céltalannak volt mondható. E helyett azonban az istálló falait bemeszelték s az ajtó s ablakok kinyitásával friss levegőről is gondoskodtak. Ennek következtében, bár a levegő most sem volt kifogástalan, a tejhozam 1—1½ literrel növekedett.

Fontos az istálló meszelése azért is, mert a betegségek csirái jobban pusztulnak meszelt istállóban. A frissen oltott mészből készült mésztej nagyon jó fertőtlenítő szer. A meszelés következtében elpusztulnak a betegség csirái, melyek a falon vagy mennyezeten voltak. Ezért ajánlatos, hogy többször meszeljünk, különösen olyankor, ha helyben vagy a környéken ragályos betegség pusztít.

A meszelés fertőtlenítő hatása direkt abban is nyilvánul, hogy világos és szellős helyen a betegségek csirái jobban pusztulnak. A világosság t. i. az alsórendű élőlényekre gyilkos hatással van, sötét helyiségekben a betegség csirák sokáig életképesek maradnak s így nagyon el is szaporodnak. Már pedig minél nagyobb számmal hatnak a szervezetre a be-

tegség okozói, annál könnyebben betegedik meg az állat. A betegség foka is függ attól, hogy milyen mennyiségben támadtak meg az illetőt a betegség csirái.

IRODALMI SZEMLE.

Tanévnyitó az állatorvosi főiskolán.

Hutyra Ferenc dr. az állatorvosi főiskola rektora szeptember 14-én tartotta beszámolóját az elmúlt tanévről. Ugyanez alkalommal *Márek József* dr. is előadást tartott »Vitás kérdések az állati pszichológia köréből« címmel. A két előadás, mint a m. kir. állatorvosi főiskola kiadványai 18. száma most jelent meg.

A tordai gazdasági iskola két évi működéséről egy kis füzetben számol be az iskola igazgatósága a szeptember 27-én megtartott nyilvános gyakorlati záróvizsga alkalmából. Az iskolát két év előtt alapította *Szabó József* 120 ezer koronás alapítványának felhasználásával *Darányi* földmivelésügyi miniszter és *Szabó József-féle* iskolának nevezte el. Összesen 12 elsőéves és 10 másodéves növendéke volt az évváraskor. A beszámoló ismerteti a tanítás és gyakorlati kiképzési viszonyokat valamint a végzett növendékek érdemszerint való elhelyezését is feleleltili.

KORMÁNYINTEZKEDÉSEK.

Körrendelet a hazai gépgyáripar érdekében. *Darányi* miniszter a vármegyei és városi gazdasági egyesületekhez és gazdasági körökhöz a következő körrendeletet intézte:

„Az országos magyar gazdasági egyesület által hozzám juttatott statisztikai adatokból sajnosan győződtem arról, hogy a magyar gazda társadalom részint talán alaptalan előítéletek folytán, részint a hazai érdekek nem megfelelő méltatása miatt mellőzve a hazai beszerzési forrásokat, külföldi cégeknél évente mintegy 13 millió korona értékű gazdasági gépet és eszközt szerez be.

Felhívom ennél fogva a *Cimet*, mint első sorban arra hivatott gazda társadalmi tényező, hogy a vidéken rendezett tanfolyamokon és népies előadásokon a hazai megbízható beszerzési források megjelölése mellett mint a milyenek:

Wörner J. gépgyára Budapest, V. Váci-ut 48, malomberendezéseket.

Seidl Gyula gazdasági gépgyáros Versec, kisebb gazdasági gépeket.

Stadel Károly gazdasági gépgyára, Győr, kisebb gazdasági gépeket.

Török András gazdasági gépgyára, Nagyszében: kisebb gazdasági gépeket.

Az államgépgyár: lokomobilokat s cséplőgépeket, arató gépeket, kazalozókat, fűkaszálokat s benzin-motorokat.

A Ganz gyár: Budapest, II. Ganz-utca, malomberendezéseket, hengerrészeket, gőzeket, benzinmotorokat, lokomobilokat és borsajtókat.

A Hofherr és Schrantz-féle gyár: Budapest, VI. Váci-körut 57., lokomobilokat és cséplőgépeket, kazalozókat, herefejítőgépeket, vetőgépeket, széna és szalmapréseket s egyéb kisebb gazdasági gépeket.

Az első magyar gazdasági gépgyár: Budapest, VI. Váci-ut 19. lokomobilokat és cséplőgépeket, kazalozókat, malomberendezéseket és utimozdonyokat gőzekével.

A Nicholson gépgyár: Budapest, Váci-ut 17. lokomobilokat és cséplőgépeket, kazalozókat, vetőgépeket és gazdasági üzemhez való stabil gépeket.

A Röck gyár: Budapest, I. Budafoki-ut, Ttabil gépeket, gőzkazánokat, olajsajtókat, hidraulikus s egyéb borsajtókat, gázmotorokat.

A Khünc-féle gyár: Moson, vetőgépeket s egyéb kisebb gazdasági gépeket.

A Graepel-féle gyár: Budapest, V. Váci-ut 30—46, gőzcséplőgépeket és malomberendezéseket.

A Vulkan gyár: malomberendezéseket, Budapest, V. Váci-ut 66.

A Fehér Miklós-féle gyár: vetőgépeket és egyéb kisebb gazdasági gépeket, Budapest, V. Révész-utca 5.

A Stahel és Lenner-féle gyár: Budapest, V. Katona József-utca 8., mindennemű trieuróket.

A budapesti szivattyú és gépgyár: mindennemű szivattyukat kézi járgány és gőzhajtású tűzfecskendőket, Budapest, VI. Váci-ut 69.

A Kühler István-féle gyár: mindennemű szivattyukat és tűzoltó szerelvényeket, Budapest, VIII. József-körut 9.

A sangerhauseni gépgyár: szesz cukor és keményítő gyári berendezés.

A Reichel és Heiszler gyár: szesz és cukorgyári berendezéseket, Budapest, X. Noszlopy-utca 1.

Podvinecz és Heisler-féle gyár: benzin és gázmotorokat benzin lokomobilokat, olaj és kendergyári berendezéseket automobilokat, Budapest, V. Váci-utca 2.

A szab. osztrák-magyar államvasutttársaság románbogsáni ekegyára.

A Mayer féle gazdasági gépgyár, Szombathely.

A Pohl-féle mezőgazdasági és malomberendezések gyára, Szombathely.

Schiel Testvérek gyára, Brassóban.

Zikmund és társa mezőgazdasági és motorgyár, Ujvidék.

Beck és Gergely motorgyára, Budapest, VI. Lomb-utca 27—29, (mely speciálitásként készíti a cséplőkhöz a benzinlokomobilokat) Kalmár és társa hódmezővásárhelyi rostagyára, Fleischer és társa kassai gépgyára, Foledniak K. kassai gépgyára (mindkettő szesz gyári berendezéseket és mezőgazdasági gépeket gyárt).

Wecker J. C. nagykanizsai gépgyára, Rieger András szebeni gépgyára.

Perge és Rozslay eke és borsajtógyár, Nagy-Várad.

Schramm J. eke- és morzsológgyár, Toplec. Szilágyi és Diskant rosta- és borsajtógyár, Miskolc.

Losonczy gépgyár, vető és kisebb gépek, Verő Sándor kisebb gazdasági gépek Nyitra, — cégek — arra buzdítsa a gazdákat, hogy csak hazai eredetű gépeket vásároljanak és világosítsa fel őket arról, hogy a hazai gépipar gyártmányainak mellőzésével e szép fejlődésnek indult hazai ipar további sikeres fellendülését és felvirágzását mily nagy mértékben akadályozzák.

Budapest, 1908 évi szeptember hó 15-én.

Darányi s. k.“

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **A vetések állása és a mezőgazdaság állapota.** (A földmivelésügyi miniszterium okt. 5-éig a gazdasági tudósítóktól beérkezett jelentések alapján.) Október hó első felében általában száraz, derült időjárás uralkodott. A szárazság következtében az őszi szántó-vető munkálatok igen lassan haladtak. Az őszi buza, rozs és árpa vetésével nagyjából csak alföldi vidékeken, részeken készültek el. A hegyi vidékeken azonban a talaj keménysége folytán csak elvétve tudtak vetni. A kemény, száraz talajban vetett őszi magvak csak részben is hiányosan keltek, mert néhol alig csiráztak, másutt pedig a tömegesen mutatkozó férgek, rovarok és egerk károsításai következtében elpusztultak. Az itt-ott látható zöld vetés is sinyli már a szárazságot s ennek rendes fejlődését csak az esetben lehet remélni, ha a rég várt eső hamarosan bekövetkezik.

A korán vetett és elég szépen kikelt őszi repeze a száraz időjárás következtében nagyon visszamaradt és sok helyen megrikkult, a hernyó és földi bolha több helyen jelentékeny kárt okozott benne. A későn vetett repeze hiányosan kelt és nagyon gyenge. A tengeri törését a száraz idő következtében legtöbb helyen bevégezték. Néhol már a szár vágása és betakarítása

is folyamatban van. A csövek csaknem mindenütt szépen megérték és a szemek is többnyire szép fejlettek, a termés mind a mellett csak közepesnek mondható, mert néhol a csövek rövidek maradtak. A gazdasági tudósítók becslései szerint termett kat. holdanként 933 mm., így tehát az összes terület figyelembe vételével a folyó évi valószínű összes tengeri termés lesz mintegy 38.95 millió mm. (A múlt évben összesen 39.52 millió mm.) A burgonya kisedését a felvidéki részek kivételével nagyobá már bevégezték. A termés országsszerte csak gyenge közepes. Termett országos átlagban és kat. holdanként 3629 millió mm., vagyis az országban a burgonya alá használt összes területen 36.81 millió mm. (A múlt évben 48.40 millió mm.) A cukorrépa és takarmányrépa szedését már igen sok helyen megkezdették. A cukorrépa minősége elég jó, de mennyisége nem kielégítő, mert gyökere a szárazság miatt apró maradt. A cukorgyárakba való szállítást már több helyen megkezdették. A mesterséges takarmányok és legelők a nagy szárazságtól igen sokat szenvedtek. A szőlőszüret a legkedvezőbb időjárás mellett indult meg, illetve fejeződött be. A szűrt must mennyiség tekintetében legtöbb helyen felülmúlja a várakozást; minőség tekintetében is kielégítő, sőt jó a termés. A gyümölcsfák több helyütt kielégítő termésének szedése, szállítása és elrakása folyik.

— **Ezüst éremmel** tüntette ki a *berlini nemzetközi* komló és sörárpa kiállítás bíráló-bizottsága Csérer Lajos állami komlótermelési szaktanárt azon tudományos munkálataiért és statisztikai táblázatokért, melyeken hazánk komlótermésének 10 éves fejlődését mutatja be. Egy minta gyűjteményben az 1907/908-ki komlóműtrágyázási kísérletek eredményeit állította ki 40 ládikában, 10 ládikában pedig hazai sörgyárakból szerzett 1906-ki komlómintákat dolgozott fel botanikai elemzésekkel, annak igazolására, hogy a behozatali komlók sem mind „cseh komló!” Egy fénykép albumban pedig hazai komlóskertek s művelések képeit nézegették érdeklődéssel a nemzetközi látogatók!

— **A nagyalmási gyümölcs és vete-mény kiállítás** október hó 18-án igen szép eredménnyel megtartott. Az E. G. E. kolozsmegyei szakosztálya erkölcsi és anyagi támogatásával a fél éve alakult nagyalmási gazdákör rendezte. Ez elemi iskola stilszerűen díszített két tantermében 8 asztalon 75 kiállítónak igen szép gyümölcs és zöldség gyűjteményeit láthattuk, s nyilvánvaló lett, hogy az Almás völgye kitünően megtermi a gyümölcsféléket és kerti terményeket, de a vidék népének is jó hajlama van az ez irányu foglalkozásra és az ilyen vidék igen alkalmas arra, hogy kiterjedt kormányintézkedésekkel ezen völgy-vidék a nevének megfelelően igazán »almás« vidék legyen. A kiállítást nagy érdeklődő közönség jelenlétében Páska Zoltán főszolgabíró nyitotta meg egy szakszerű beszéd kíséretében, ki egyuttal tolmácsolta a kiállítás védnökének Dózsa Eudre alispán üdvözlését. A bíráló-bizottság Siko Kanut gazdaköri elnöke alatt működő, a következőket tüntette ki *elismerő oklevéllel*: Kosa János (Kispetri), Vincze János, Papp Antal, Korpos Márton, Varga Mihály Márton, Kain Lajos, Sáfár pikó István, Fazekas Ferenc, Antal Géza (Kispetri), Pálfi Tivadarné, Varga Mihály István, Bogdán Testvérek (Nagypetri). Csűrös József ev. ref. lelkész, Ürmösi József, Gáspár Tamás, Józsa Samu, (Nagypetri), Wéber Ede (Középlak), Lowrity F. (Hidalmás), Sombory Lajosné, (Nagy-sombor), Sombory Lajos, Papp Valér g. k. lel-

kész (Czold). *Első díjat* kaptak: Debreczeni Gy. B. Márton, ifj. Szilágyi István, Kosa Jánosné. *Második díjat* kaptak: Fazekas Kupás János, Kosztin János, Varga J. Márton (Sütő), Józsa Samuné, Korpos Mártonné, Szilágyi István (Sári). *Harmadik díjat* nyertek: Sáfár István (Pikó) Fazekas Ferencné. Papp Valérné (Czold), Babos Alexáné, Roska Remus (Tamásfalva), ifj. Borbély Márton, Strancz György, Müller József, Tihanyi Albert, Cszimadia Márton, Gál Kis János (Nagypetri), ifj. Vargapál Márton. A díjak nem pénzben, de kerti eszközökben adták ki. A kiállításnak $\frac{2}{3}$ része kisczoldokból tellett ki s a kiállítást nemcsak Nagyalmás népe, de a környék is látogatta egész nap s volt módjában az összehasonlításokból tanulságokat szerezni. Feltűnést keltettek Papp Valér *czoldi g. k. lelkész* helyesen megnevezett kollektója, kitűnő ízű gyümölcs-pálinkái és izei. Hír szerint a czoldi gyümölcsös mintakertnek tekinthető s sok tanulságot lehetne meríteni az ott elért gyümölcstermelési kísérletekből. A kiállítás folyamán szakértekezlet tartott Páska Zoltán főszolgabíró elnöke alatt, melyen a Nagyalmás völgyében követendő gyümölcstermelési irányokat s teendőket beszélték meg. Az értekezleten részt vettek: Gáspár Tamás intéző, Wolszky Győző és Csérer Lajos áll. szaktanárok, Siko Kanut g. e. elnök, Gál J. tanító, Csűrös József, Josa Samu, Józsa K. (Incsel) Bogdán Tivadar, Papp Valér. A kiállítás csinos elrendezéseért elismerés illeti a nagyalmási áll. tantestületet és uri hölgyeket. Egyébiránt a kiállítás alkalmával sem bál, sem bankett nem volt — de költség számla sem volt — csak általános megelégedés.

— **A berlini nemzetközi sörárpa- és komlókiállításról** már volt hirasunk. Német szaklapok panaszaiból látjuk, hogy hazánk igen gazdagon volt képviselve, s sok díjat is nyertek a kiállítók. Hazarészünk árpával nem igen volt képviselve, de annál inkább komlóval, s a díjak nagyobb részét is erdélyi komló vitte el. Az egész országból 70 mintánál több volt kiállítva. *Komlótermelők közül első díjat nyertek*: Ábrahám Lajos (Segesvár), Imreh Lajos (Illyefalva), Kollár József (Kiszács), Zichy János gróf (Nagyláng). *Második díjat*: Kemény Pál báró (Cintos), Magy kir. gazdasági akadémia (Kolozsvár), Bálint Dániel (Székelykeresztur), Bürger Albert (Marosvásárhely), Chotek Rezső gróf (Futak), Osztrák-magyar államvasutársaság (Románbogsán), Zichy Aladár gróf (Szentmiklós), Zichy János gróf (Nagylángi uradalom, csöszí gazdaság). *Harmadik díjat*: Ábrahám Lajos (Segesvár), dr. Béli László (Réten), Fried Ármán (Mihálczfalva), Kemény Pál báró (Cintos), Waedt Rezső (Segesvár), Bélydy Tivadar (Bodola), Betegh Sándor, kettő, (Mezőszenyel), Imreh Lajos (Illyefalva), Lázár Mihályné (Aldoboly), Nagy György (Szotyor), Gerich András (Petróc), Löw Frigyes (Bulkeszi), Pinterovits Jenő (Petróc), Steiner Kálmán (Petróc), Steiner Károly Petróc), Bognár Sándor (Nagyvárad), Zichy Aladár gróf (Szentmiklós), Zichy Pál Ferenc gróf (Nagyhőrcsög). Érdekes, hogy egyedül Háromszékmegyei termelők 5 díjat nyertek, ugyancsak domináltak a budapesti kiállítást is: a mi arra mutat, hogy ez a megye jó hazája a komlónak, ott gondosan kezelik, s hogy az illyefalvi fajta elsőrendű termék. Az újabb telepítéseknel s felújításoknál ez a *hazai fajta* nagy szerepet fog játszani. — Ha kezeink között lesz a hivatalos német jelentés és ismertetés, még ráértünk e tárgyra, annál inkább, mert a tudományos kiállítás (falterület) még nincs megbirálva és díjazva.

— **A takarmányhiány enyhítése.** A földművelésügyi miniszter most tette közzé a

vármegyei gazdasági egyesületek, gazdasági tudósítók, közgazdasági előadók és az állattenyésztési felügyelőségek, valamint nevezettek útján felkért magánosok által bejelentett és a még az ország területén található eladásra szánt szállastakarmányok folytatólagos (III. számú) kimutatását. A kimutatás szerint az ország némely vidékein még mindig elég nagy beszerezhető takarmánykészlettel rendelkeznek.

— **Angolok a magyar földművelésről.** A múlt hónapban nálunk járt angol közgazdasági írók szorgalmasan közlik Magyarországon szerzett tapasztalataikat a nagyobb angol lapokban. London Douglas, az edinburghi The Scotsman munkatársa, folytatja magyarországi tapasztalatainak közlését. A Times október 12-iki számában szintén hosszabb cikkben számol be tapasztalatairól a lapnak Magyarországon járt közgazdasági szerkesztője. Ismerteti a fővárosban s a különböző vidékeken lévő gazdasági intézményeket s a legnagyobb elismerés hangján méltatja Darányi Ignác földművelésügyi miniszter évtizedes működését, mely az ország közgazdasági életét magas fokra fejlesztette. Az első ismertetés a lap október 2-iki számában jelent meg.

— **A Károlyi-szobor leleplezéséről** és a G. E. O. Sz. nagygyűléséről, idő rövidsége és helyszüke miatt, lapunk jövő számában közlünk tudósítást.

— **Szeszfőzői tanfolyam gazdatisztek és szeszgyár-tulajdonosok részére.** A kassai m. kir. gazdasági akadémián 1909 évi január hó 5-től 20-ig szeszfőzői tanfolyam tartatik gazdatisztek és szeszgyár-tulajdonosok részére. Ezen tanfolyam célja: megismertetni a résztvevőkkel a szeszgyártás elméletét és a szeszgyártás terén felmerült újabb vívmányokat, az ellenőrző vizsgálatok végrehajtását és a moslék értékesítését. A tanfolyamon részt vehet minden gazdatiszt és szeszgyártulajdonos, aki legkésőbb folyó évi december 25-ig a kassai m. kir. gazdasági akadémia igazgatóságánál ebbeli szándékát levélben bejelenti. A tanfolyam csakis az esetben fog megtartatni, ha legalább is tíz részvevő jelentkezik. A jelentkezők a tanfolyam megtartása vagy meg nem tartásáról a jelentkezési határidő leteltével azonnal kiértesítetnek. Tandíj 40 korona, laboratóriumi díj 10 korona. Bővebb felvilágosítással szolgál a kassai m. kir. gazdasági akadémia igazgatósága.

— **A selyemtenyésztés emelkedése.** Az a fáradhatatlan és lelkes propaganda, a melyet évek során Bezerédj Pál miniszteri meghatalmazott végzett, nem vezett el siker nélkül, hanem esztendőről-esztendőre emelkedik a selyemtenyésztés, mely itt-ott már mint jelentős kereseti ág is szerepel a kisczoldák és munkások háztartásában. A szekzárdi országos selyemtenyésztési felügyelőség kimutatása szerint ebben az évben 75,422 család 2300 községben foglalkozott selyemtenyésztéssel. A selyemtenyésztés a vele foglalkozóknak három millió kétszáznegyvenezer korona keresetet juttatott. Örvedetes körülmény, hogy ebben az évben, a tenyésztők száma tizenháromezerrel szaporodott. A selyemtenyésztés üzésével előállított kereset pedig hatszáznegyvenötven koronával emelkedett, a mi leginkább abban a körülményben lel magyarázatát, hogy a selyemárak emelkedtek, s a gabókat előnyösebben lehetett beváltani. Ezzel kapcsolatban örömmel írjuk, hogy a lioni selyemvilágörzén a magyar selymet jelzik állandóan a legnagyobb kurzuson.

— **A parcellázások.** Az Országos Magyar Gazdasági Egyesület mozgalmat indított és vizsgálat tárgyává tette az utolsó évtized

Legnagyobb választék és legjutányosabb árban kapható.

Divatos férfi ingek, alsó-nadrágok, gallérok, kékeltők és finom angol és francia zsebkendők.

Női len és chifon ingek, bugyigók, szoknyák, hálós ingek és kabátok.

Fű és leányka fehérnemű minden nagyságban és minőségben állandó raktár.

Sárga Kristóf

utódai

fehérnemű, vászon és szőnyeg nagy raktára

Kolozsvártt, Deák Ferencz-u. 3.

1008

Telefon-szám 567.

Telefon-szám 567.

Matrac, paplan, pokróc, valamint mindenféle ágyhuzat szakszerűen készítve, olcsó árban található. — Minden fajtájú és nagyságú szalon, ebédlő és futószőnyeg, gyapjú és csipkefüggönyök.

Amerika önműködő ablak-roletták egyedüli főraktára.

alatt történt parcellázásokat. Megállapította, hogy a parcellázások nem eredményezték a várt sikert azért, mivel a földbirtok értéke óriási mértékben emelkedett s így a kisgazdák erejüket jóval felülhaladó terheket kényszerülvén magukra vállalni, nem boldogulhattak. Mindezekhez hozzájárult az is, hogy nem maradván kellő forgóüzleti tőkék, a kellő szakszerűséggel sem rendelkezve, a teljes elszegényedésnek néznek elébe. A parcellázások rendezésének előkészületei most folynak a földmivvelésügyi miniszteriumban, amely egyszersmind országos gyűjtést rendez a kisbirtokosok és kisgazdák helyzetének javítása érdekében. Most a parcellázások rendezése alkalmával a fősúlyt arra helyezik, hogy csakis olyan parcellázási tervek részesítsenek megfelelő támogatásban, amelyeknek keresztülvitele által a kisbirtokosok és kisgazdák anyagi boldogulásának lehetősége megfelelő módon biztosítva lesz.

— **A takarmányhiány és szarvasmarhakivitel.** A teletésre szükségelt takarmány ez idei silány terméshozama gazdáinkat általában és különösen a kisgazdákat arra készítette, hogy számafeletti jószágukon mielőbb tudadjanak. Ez az olaszországi vevőknek tudomására jutván, csakhamar nagyobb szabású vásárlásokra adott alkalmat. Így az országos statisztikai hivatal adatai szerint július és augusztus hó folyamán a magyar szent korona országainak területéről Olaszországba és az osztrák határszéli Görz és Cormons állomásokra (valószínűleg közvetlenül Olaszország részére) összesen valamivel több, mint kilencezer szarvasmarha került kivitelre. Hasonló származású anyag ugyanily rendeltetéssel 17.338 darab szállított el szeptember hó folyamán.

— **A székely gabonaráktár-szövetkezetek első éve.** Nehéz küzdelmek között mozgott a székely gabonaráktár-szövetkezet az első félévben, de már a második félév megerősítette működését, ami számokban kifejezve a jelentés szerint úgy fejeződik ki, hogy az első félévben 2.148.773 kg. a beraktározott termény, már a második félévben 4.536.206 kg. vagyis kétszerese. A szövetkezet a hadseregellátásban is résztvett 33 vagon zabbal. A tagok száma 72. Az üzletrészeké 530. Ed-dig teljesen befizettetett 45.700 korona. Pénztárforgalma 1.045.326 korona volt. A szövetkezet hatásosabb működésére nagy hátránnyal voltak a múlt évi rossz gabonatermés, valamint a drága pénzpiaci viszonyok. A rossz évben biztosan megálló szövetkezet bemutatta életképességét már a bölcsönél, reméljük, hogy a székelyföldi gazdasági viszonyok felvirágoztatására hova-tovább megerősödve fog közreműködni.

— **A baromfitenyésztésből mikép lehet állandó és nagy jövedelmet biztosítani?** A legutóbbi években rohamosan emelkedett nemcsak hazánkban, de a külföldön is a hus ára. Kétségtelenül bebizonyított pedig az, hogy a legolcsóbban állítható elő a baromfi és tojás, csak tudni kell annak módját, mert ismeretes dolog az, hogy nem minden baromfi való hus- vagy tojástermelésre s nem minden vidéken lehet az egyik, vagy másik tenyésztési sikererősen folytatni. Ezen fontos tenyésztési ágazat kellő fellendítésre nagyon jó eszközünk van s ez a *Hrebly* Emil állattenyésztési m. kir. felügyelő baromfitenyésztő szerkesztésével *hetenként* megjelenő „Baromfitenyésztés” című szaklap mely immár újévtől kezdve a 7-ik év-

foiyamba fog lépni. Ezen képes heti szaklapot a szerkesztőség (Kolozsvár) mindenkinek, aki levelezőlapon oda fordul, 3 héten át ingyen és bérmentve küldi mutatoul, mert a szerkesztő azt akarja, hogy e házagpótló lapot minden tenyésztő megismerje s abból állandó és nagy haszna legyen. Előfizetési ára: egy évre 10 kor., félévre 5 kor. Előfizetési pénzek e cím alatt: „Baromfitenyésztés” szerkesztősége — Kolozsvár — küldendők.

— **A kolozsvári közbárányhid szeptemberi forgalma a következő volt:** Levágtak 1 bikát, 128 ökröt, 275 tehenet, 21 bivalyt, 984 borjut, 541 juhot, 1 bárányt, 1581 sertést, 8 süldőt, 16 malacot és 66 lovat. Vizsgálati díjakból 465 korona 84 fillér, vágó és pacalmosó-díjakból 8277 korona folyt be, összesen tehát 8743 korona 84 fillér volt a vágóhid bevétel.

— **Kivándorlás és visszavándorlás.** Fiuméből jelentik: A révhivatalnál vezetett nyilvántartás szerint a fiumei kikötőn át irányuló kivándorlás állandóan csökkenésben van és ezzel szemben a visszavándorlás növekszik. Míg a múlt év első negyedében 10.560 kivándorló volt az idén hasonló időszak alatt csak 7040 kivándorló indult Fiuméből a Cunard társaság hajóin Newyorkba. A visszavándorlás ellenben, míg tavaly az első évnegyedben csak 870 személylyel, a folyó év első negyedében már 4002 személylyel szerepel és ugyanily arányok konstatalhatók a második évnegyedre vonatkozó statisztikánál is. A kivándorlás csökkenése és a visszavándorlás növekedése az Amerikából hazajött iparosok és munkások állítása szerint az eddigieknél sokkal kisebb munkabéreknek tulajdonítható.

— **Ki- és visszavándorlás.** Az utlevélsztatisztikai adatgyűjtés eredménye szerint a Magyar birodalomban foló év augusztusban 10665 utlevelet váltottak, 5563-at kivándorlási, 5102-öt pedig egyéb célból. Ez utlevelekkel kivándorlásra jogosítottak 7285, egyéb célból külföldre való utazásra pedig 7985 egyén. A kivándorlásra jogosítottak közül 5308-nak az utlevele Amerikába szolt, 365-é Romániába és 314-é Németországba. A ki- és visszavándorlási statisztikai adatgyűjtés eredménye szerint a magyar birodalomból f. évi augusztus folyamán 3341 egyén vándorolt ki, 3107 utlevelel és 234 utlevél nélkül. A kivándoroltak közül 2026 ment Amerikába, 430 Romániába és 379 Németországba. Az 1907. év augusztus havához képest erősen csökkent a kivándorlás.

— **Magyarországi Kisbirtokos Szövetség.** A Magyarországi Kisbirtokos Szövetség legutóbb Takácsi veszprémmegyei községben tartott szervezkedőgyűlést. A nagygyűlésen megalakították a helyi szervezetet, mely immár a Magyarországi Kisbirtokos Szövetségnek hetedik helyi Egyesülete. A Takácsiban megtartott nagygyűlésen foglalkoztak az adóreform és a boritaladó eltörlése kérdésével és elhatározták, hogy ez utóbbi kérdésben teljesen magukévá teszik a Magyar Szőlősgazdák Országos Egyesületének álláspontját.

— **A fogaras-brassói vasut megnyitása.** A fogaras-brassói vasutat október hó 31-én adják át a közforgalomnak. A vonal megnyitását mindeztideig a Homoródvölgy mellett vasbeton viadukt késleltette, amelylyel csak a napokban készültek el. Az új vonalon a következő állomások lesznek: Brassóbertalan, Vidombák, Feketehalom, Szugony-

szék, Vledény, Homoródvölgy, Ujsinka, Ósinka, Vád, Sárkány, Sárkánytanya, Mundra és Fogaras. A megnyitáson Szerényi államtitkár is jelen lesz.

— **Mintagazdaság Szárhegyen.** A népies mintagazdaságokkal elért sikerek arra ösztönzik *Darányi* Ignác földmivvelésügyi minisztert, hogy ezeket a népies mintagazdaságokat, a falu népének szemléltető iskoláit, állandóan szaporítsa. Így újabban értesítette a *Csikvármegyei Gazdasági Egyesületet*, hogy Szárhegyen *Oláh Károly* és *Kászonyfaluban* ifj. *Darvas István* kisgazdák birtokán népies mintagazdaságot létesít. Az egyesület most tartott közgyűlésén a miniszter elhatározását köszönettel fogadta és kimondta, hogy mihelyt a mintagazdaságokon látható eredményekre hivatkoznak, tervszerű gazdasági szemléket fognak rendezni kisgazdáknak és ezeken a mintatelepeken az egyes felmerülő gazdasági kérdésekről szemléltető, gyakorlati előadásokat fognak tartani.

— **Árpa kivitelünk és a külföld.** Németországban az utóbbi időben különféle tendenciózus híreket hoztak forgalomba, melyek arról tudtak, hogy a hazánkban az idén termelt árpa minőség tekintetében rosszul sikerült volna és hogy ehhez képest malátakivitelünk is nehézségekbe ütközne. Ezzel szemben — mint a Magyar Malátagyárosok Egyesülete közli — a hivatalosan közzétett külkereskedelmi statisztikai adatokból megállapítható, hogy sörárpa-kivitelünk a jelen üzleti évadban hatalmasan fellendült, a mennyiben például augusztus havában 260.720 mm. sörárpat exportáltunk a tavalyi 192.059 mm.-val szemben. A mi pedig az idei sörárpa minőségét illeti, a berlini nemzetközi árpa kiállításán a magyar árpa 10 első és több második díjat nyert és a porosz földmivvelésügyi miniszter is megdicsérte a kiállított magyar árapajtákat.

— **Nemzetközi sörárpa és komlókiállítás.** A berlini nemzetközi sörárpa- és komlókiállítás magyar osztálya úgy beltartalmi érték, mint szakszerű rendezés szempontjából is dicséretére vált a rendezőknek és dicsőségére a magyar termelésnek. Arpatermelőink közül 10 nyert első díjat, 22 másodikikat és 47 harmadik díjat. A komlókiállítások közül első díjat 4; második díjat 8, harmadik díjat 20 kapott. Ezzel szemben az osztrákok aránylag sokkal több termelő helyről kevesebb díjat nyertek, mely körülmény a magyar kiállítók győzelmét jelenti. A magyar kiállításán feltűntek Cserháty Sándor tudományos vizsgálatait feltűntető grafikusok s a földmivvelésügyi miniszter által kiállított kollekciók.

— **A vasuti raktárak tulsufoltsága.** Tekintettel a raktárak tulsufoltságra, a kolozvári üzletvezetőség előleges kormányi jóváhagyás alapján folyó október hó 15-től további intézkedésig Brassó állomáson a következő korlátozásokat léptette életbe: 1. Az összes fedett raktározást igénylő kocsirakományi árukra valamint az A) osztály és kivételes díjszabások alapján elszámolt gyűjtőárakra a díjszabásszerű fekbért 50%-al felemelve alkalmazzuk. 2. A díjszabás értelmében a felek által be és kirakandó gyűjtőárakra, a díjkezdemenyileg engedélyezett fekbérmertességi időt felfüggesztjük.

— **A csuvarozás.** A molnárok és megbizottaik a csuvarozást, vagyis a gabonának őrlésre való összehordását sok helyen úgy gyakorolják, hogy a gabonát egyidejűleg lisztnek

== Minden gazdaságban nélkülözhetetlen eszközök ==

az orszgszerte első helyen elismert kitűnő szerkezetű és legolcsóbb

— „Eredeti Kalmár-rosták” és heremagtisztító gépek. —

Elsőrendű hazai anyagból gyártunk ezidőszert 15-féle nagyságban különböző szerkezetbe a gazda minden követelményének legjobban megfelelő általános terménytisztításhoz berendezett különleges gépeket, szelelő és magválasztó rostákat, kézi vagy hajtórőre alkalmazva. — Ez évi újdonságainkról sziveskedjék ingyen árjegyzéket kérni. — Minden esetleges kérdésekre azonnal és díjtalanul válaszolunk. 1274

KALMAR ZS. és TÁRSA különleges terménytisztító gépgyára Hódmező-Vásárhelyen.

Telefon 69. szám. Nagy-Enyeden állami aranyéremmel kitüntetve. Sürgőncim: Kalmár-rostagyár.

ennek a talaj termőképességén kívül a jövőre nagy befolyása van; minél közelebb fekszik ugyanis valamely birtok a piachoz, annál nagyobb egyéb körülmények megegyezése esetén az előállított és a piacra szállítandó termények után elérhető helyi ár, minél távolabb van pedig a piac, annál alacsonyabb ezen ár, mert a távolság nagybodásával emelkedik a fuvarkölttség, s ennek megfelelőleg kisebbedik a fuvarkölttség leszámítása után elért helyi ár. Miután pedig a birtok fekvését a természet határozza meg, a termény értékére gyakorolt befolyása következtében a birtok fekvését is a talaj tágabb értelemben vett természetes tulajdonságának tekinthetjük. Ezen szempontból tehát jogosult von der Goltz azon kijelentése, hogy az üzemek belterjességi fokát a rendelkezésre álló és pénzértékben kifejezett munkaköltség és tőkebefektetés összehasonlításának és a telektőke értékének egymás közötti viszonya alapján kell megállapítani; a különböző üzemek belterjességének összehasonlítása céljából azonban nem szabad a telektőkét a pénzértékben kifejezett munkaköltség és tőkebefektetés összértékével egyszerűen szembeállítanunk, mert a telektőke a teleknek nemcsak a fent említett tágabb értelemben vett természetes értékét képviseli, hanem a marandóbb befektetések (telkesítések, stb.) értékét is, a melyek az eredeti telekkel elválaszthatatlan összefüggésben vannak, a mit még számokban sem tudunk olyképpen kifejezni, mint a hogy például a szintén az alaptőkéhez tartozó épületeket értékelni képesek vagyunk. A telekkel elválaszthatatlanul összefüggő ezen befektetéseket azonban az általuk kifejtett tevékenységre való tekintettel nem szabad eredeti természeti erőknél tekintenünk, hanem a már magában véve is bizonyos belterjességet jelentő munka- és tőkebefektetésnek kell azokat tekintenünk. A különböző gazdaságok belterjességének az említett módon eszközölnél összehasonlítása által tehát soha sem kapunk helyes eredményt s az eredmény annál kevésbé felel meg a valóságnak, minél jobban eltér egymástól az összehasonlított gazdaságokban a telekkel összefüggő telkesítések értéke.

Az üzemek belterjességi fokának megállapítására általánosan használt másik eljárás abban rejlik, hogy a munkaköltséget és a tőkebefektetést a területegységre vonatkoztatják. E tekintetben a legtöbb szakiró az üzemtőkének a területegységre eső valódi nagyságát veszi alapul, így Krafft, Fühling és mások. Ezen szakirók tehát az üzemtőke nagyságát tekintik azon tényezőnek, a melyben legvilágosabban jut kifejezésre valamely gazdaság összes munkaköltsége és tőkebefektetése. Lássuk csak, tényleg helyes-e ezen álláspont.

Az üzemtőkét tudvalevőleg a birtok álló és forgó üzemtőkéje alkotja; a míg azonban az álló üzemtőke csoportjába a szakirók egyértelműleg az eleven és holt leltárt sorolják, addig a forgó üzemtőke terjedelmére vonatkozólag igen eltérők a nézetek, a melynek magyarázatát abban kell keresnünk, hogy a termelési tényezők tőkefogalmának közgazdasági értelmét a szerzett javak tőkefogalmának magángazdasági értelmével rendszerint összetévesztik.

(Folytatjuk.)

Levél a szerkesztőhöz.

Maroscsapó, 1908. október 21.

Hosszu szárazság után, a mely már mutatta káros hatását — e hó 19-én reggel elkezdett esni az eső és kisebb szünettel esett 20-án estvéig.

Az esőre rendkívül nagy szükség volt.

A föld a szeptemberi és októberi meleg napok következtében nagyon kiszáradt, mert oly meleg volt nappal, hogy szinte zavarba jött az ember, hogy valjon csakugyan októberben vagyunk-e?

A szeptember első napjaiban végzett őszi vetések a hónap közepe táján kapott eső után szépen kikelték, de már kezdettek csenevészni, a később, az esők után vetett buzák ritkán keltek. Remélni lehet, hogy a mostani eső sokat fog javítani a vetéseken és ha beválik a Meteor jóslata, hogy novemberben jó idő lesz — a jövő évben jó aratásunk lehet.

Jó időre még nagy szükség van.

Kell vetni még sokat, kell szántani nagyon sokat, mert addigelő kevés szántást végeztek a gazdák tavaszra.

Különben még 2. nyarunk van hátra. Hátra van a Szent-Márton nyara és a vénasszonyok nyara.

A folyó évi cséplés elég jól fizetett, helyenként nagyon is jól, de sok ment kárba a termésből a sok júliusi esők miatt. Az esők kalangyában kapták a termést, sokszor kellett forgatni a kalangyákat, a mely művelet sok költségbe és sok kárba került részint az elpergés, részint a cikázás miatt, na meg a munka költség miatt.

Tengeri termésünk itt a Maros mentén elég jó, némely helyen vetekedik a tavalyival, sajnos, hogy vannak vidékek, a hol alig van valamicsodás tengeri termés. A Mezőségen átlag nincsen kukorica, Magyarországon is kevés van. Ezen körülményből magyarázható meg az a tény, hogy ma a nyers tengeri metermázsájáért a kereskedők 6—6 frt. 40 krig fizetnek.

Keresik az ó tengerit a kereskedők.

Igérnek most 7 frtot mázsájáért és ha májusban, a jövő évben magasabb lesz az ár, fizetik a különbséget és fizetnek a pénz után kamatot, májusig mostantól kezdve, az árt azonban most fizetik.

Nem állítom, hogy ez az eset általános, de pozitív tudom, hogy van ilyen eset.

Budapestben a múlt napokon 9 frt. volt a tengeri. Hallatlan ár! Ilyen ár egy ember életében egyszer ha előjön. Megvan ennek azonban a természetes oka. Átlag gyenge termés volt a folyó évben, de gyenge, sőt rossz termés volt a takarmányban.

Boldogok azok a gazdák, a kiknek nem kell takarmányt venni, de még boldogabbak azok a gazdák, a kik takarmányt tudnak eladni!

Községemben tisztességes takarmány termés volt az idén. Ide való ember nem vásárol takarmányt. Innen visznek mindenféle szénát, sarjut.

Élelmes kereskedők már július havában vásárolgatták és vitték a szénát idegen helyekre 5—5 frt 50 krig mázsánként. Most már még drágábban veszik a takarmányt a szomszéd községek lakói.

Curiosumkép felemltem, hogy Nagyszében környéki juhok gazdák veszik itt a lóhere pelyvát, zsákba teszik és vasuton szállítják juhaik számára takarmánynak. Azt mondják, hogy majd adnak hozzá kevés lisztet és azzal kitelelik állataikat. Egy 30 holdas lóhere termésből gyűlt pelyvát 40 frton vettek meg a helyszínen. Menyibe fog állni nekik az, a mikor ott hon lesz?

Takarmányt, habár drágán, de csak lehet venni, szalmát azonban nem. Aránytalanul drága az, mert nincsen és mindenkinek kell.

Új termésig bizony rosszul fognak a szegény állatok feküdni és nagyon kevés trágya fog gyűlni. Pedig nagy szó ez, mert a vidékén drága a föld, legelő nincsen, az állatot nyáron

át is istállón tartjuk. Szerencsés az a gazda, a kinek nádja van. Levágjuk a nádat most, érés előtt, szecsának vágjuk és azzal alyazunk. Nyomorúságos dolog biz ez, de hát a szükség törvényt ront. A leveles rész még csak megjárja, de a nád szára nagyon fás, nehéz szecsakázni is és nincsen felszívó képessége sem és hozzá nem is rothad hamarosan.

Drága alj is a nád, Mező-Radnóton van nádszövőgyár és ott 3 frton lehet eladni a nád kalangyáját.

A megszorult gazdák vagy eladják állataikat, vagy telelőbe adják. Községemben egy kisebb birtokos telelőbe vett 30 drb. 3—4 éves kóru állatot 35 frton páronként.

Ilyen körülmények között nemcsoda ha a marhakereskedelem pang. Mindenki eladni akar, venni senki. Nincsen takarmány, nincsen aljazni való. A telejébe jött a szerb egyezés, kilátásba van az oláh szerződés.

Szép kilátások a jövőre;

Az elmúlt évek magas marhaáraitra építve — sok gazda tehenészetet állított, részint tejnyerés tekintetéből, részint szaporítás tekintetéből. Most beütött a menykő a marhatartásba és az ebből várható jövedelembe!

Vidékemről nagy volt eddigelő a kivándorlás. Mentek az emberek Németországba, de a legtöbbben mentek Amerikába. Régebben Romániába is mentek munkát keresni az idevalók. Ma már Románia nem vonzza őket, ott is megszorodtak az emberek, rendetlenek az állapotok — ott nem lehet keresni.

Amerikából sokan hazajöttek az ottani pénzkrisis és az elnökváltozással járó zavaros állapotok következtében. Mondhatom, hogy 50%-ja hazajött a kivándoroltaknak. A többi ott maradt, részint mert annyit sem tudnak keresni, a mennyivel hazajöhessenek, részint mert táplálja a remény egy jobb jövőt illetőleg. Jönnek a panaszos levelek az itthon maradt családhoz az ottani nyomorúságos helyzetről. Megírják, hogy szerencsés az a halandó, a ki egy héten 3 napot tud dolgozni, ez keres annyit, hogy van mit egyék. De megindult a kőszénbánya-munka, a bezárt gyárak vásárolják és szállítják a kőszénét. Meg van tehát a remény — mondják ők — hogy rövid időn belül megindulnak a gyárak, lesz kereset elég és ömleni fog a dollár.

A jobb hírek elhomályosítják a rosszabb híreket és már ismét sokat beszélnek az emberek Amerikáról. Oly jól ismerik a paraszt emberek Amerikát, hogy vizsgát tehetnének róla. Olyan helyen, a hol nagyobb tömegbe gyűlt össze a nép pl. malomban, vásárban stb. egyebet sem lehet hallani csak Amerikát.

Nagy baj a kivándorlás a gazdának, mert ma már a cselédnek való ember is egyet gondol és Amerikában van. A költséget az utazásra valamelyik künn lévő sógora, rokona, küldi neki postán. Hogy azonban család ne történhessen és hogy a küldött pénzt az illető ne fordíthassa egyéb célra, — a pénzt a künn lévő valamely itthon lévő bizalmas embernek küldi, ez a bizalmas ember megváltja a szükséges jegyet, kiki-séri az illetőt a vasuti állomáshoz és a mikor az illető a kocsiba száll, akkor a markába adja neki a jegyet és a szükséges pénzt. A többi aztán megy a maga útján.

Megkezdődött már a cselédfogadás és felmondás ideje. Valami nehéz állapot ez a gazdának. Azért mondom a gazdának, mert a cselédnek nem az. A cselédember napról-napra

alatt történt parcellázásokat. Megállapította, hogy a parcellázások nem eredményezték a várt sikert azért, mivel a földbirtok értéke óriási mértékben emelkedett s így a kisgazdák erejüket jóval felülhaladó terheket kényszerülve magukra vállalni, nem boldogulhattak. Mindezekhez hozzájárult az is, hogy nem maradván kellő forgóüzleti tőkéjük, a kellő szakszerűséggel sem rendelkezve, a teljes elszegényedésnek néznek elébe. A parcellázások rendezésének előkészületei most folynak a földművelésügyi miniszteriumban, amely egyszermind országos gyűjtést rendez a kisbirtokosok és kisgazdák helyzetének javítása érdekében. Most a parcellázások rendezése alkalmával a fősulyt arra helyezik, hogy csakis olyan parcellázási tervek részesíttessenek megfelelő támogatásban, amelyeknek keresztülvitele által a kisbirtokosok és kisgazdák anyagi boldogulásának lehetősége megfelelő módon biztosítva lesz.

— **A takarmányhiány és szarvasmarhakivitel.** A telelésre szükségelt takarmány ez idei silány terméshozama gazdáinkat általában és különösen a kisgazdákat arra készítette, hogy számfeletti jószágukon mielőbb tulajdonjanak. Ez az olaszországi vevőknek tudomására jutván, csakhamar nagyobb szabású vásárlásokra adott alkalmat. Így az országos statisztikai hivatal adatai szerint július és augusztus hó folyamán a magyar szent korona országainak területéről Olaszországba és az osztrák határszéli Görc és Cormons állomásokra (valószínűleg közvetlen szintén Olaszország részére) összesen valamivel több, mint kilencezer szarvasmarha került kivitelre. Hasonló származású anyag ugyanily rendeltetéssel 17.338 darab szállított el szeptember hó folyamán.

— **A székely gabonaraktár-szövetkezetek első éve.** Nehéz küzdelmek között mozgott a székely gabonaraktár-szövetkezet az első félévben, de már a második félév megerősítette működését, ami számokban kifejezve a jelentés szerint úgy fejeződik ki, hogy az első félévben 2.148,773 kg. a beraktárolt termény, már a második félévben 4.536,206 kg. vagyis kétszerese. A szövetkezet a hadseregellátásban is résztvett 33 vagon zabbal. A tagok száma 72. Az üzletrészeké 530. Eddig teljesen befizettetett 45,700 korona. Pénzforgalma 1.045,326 korona volt. A szövetkezet hatásosabb működésére nagy hátránnyal voltak a múlt évi rossz gabonatermés, valamint a drága pénzpiaci viszonyok. A rossz évben biztos megálló szövetkezet bemutatta életképességét már a bölcsonél, reméljük, hogy a székelyföldi gazdasági viszonyok felvirágoztatására hova-tovább megerősödve fog közreműködni.

— **A baromfitenyésztésből miképp lehet állandó és nagy jövedelmet biztosítani?** A legutóbbi években rohamosan emelkedett nemcsak hazánkban, de a külföldön is a hus ára. Kétségtelenül bebizonyított pedig az, hogy a legolcsóbban állítható elő a baromfi és tojás, csak tudni kell annak módját, mert ismeretes dolog az, hogy nem minden baromfi való hus- vagy tojástermelésre s nem minden vidéken lehet az egyik, vagy másik tenyésztési sikererősen folytatni. Ezen fontos tenyésztési ágazat kellő fellendítésre nagyon jó eszközünk van s ez a *Hrebly* Emil állattenyésztési m. kir. felügyelő baromfitenyésztő szerkesztésével *hctenként* megjelenő „*Baromfitenyésztés*” című szaklap mely immár újévtől kezdve a 7-ik év-

foiyamba fog lépni. Ezen *képes heti szaklapot* a szerkesztőség (Kolozsvár) mindenkinek, aki levelezőlapon oda fordul, 3 héten át ingyen és bérmentve küldi mutatól, mert a szerkesztő azt akarja, hogy e hézagpótló lapot minden tenyésztő megismerje s abból állandó és nagy haszna legyen. Előfizetési ára: egy évre 10 kor., félévre 5 kor. Előfizetési pénzek e cím alatt: „*Bromfitenyésztés*” szerkesztősége — Kolozsvár — küldendők.

— **A kolozsvári közbárány szeptemberi forgalma** a következő volt: Levágtak 1 bikát, 128 ökröt, 275 tehenet, 21 bivalyt, 984 borjut, 541 juhot, 1 bárányt, 1581 sertést, 8 süldőt, 16 malacot és 66 lovat. Vizsgálati díjakból 465 korona 84 fillér, vágó és pacalmosó-díjakból 8277 korona folyt be, összesen tehát 8743 korona 84 fillér volt a vágóhid bevétele.

— **Kivándorlás és visszavándorlás.** Fiuméből jelentik: A révhivatalnál vezetett nyilvántartás szerint a fumei kikötőn át irányuló kivándorlás állandóan csökkenésben van és ezzel szemben a visszavándorlás növekszik. Míg a múlt év első negyedében 10.560 kivándorló volt az idén hasonló időszak alatt csak 7040 kivándorló indult Fiuméből a Cunard társaság hajóin Newyorkba. A visszavándorlás ellenben, míg tavaly az első évnegyedben csak 870 személyel, a folyó év első negyedében már 4002 személyel szerepel és ugyanily arányok konstatahatók a második évnegyedre vonatkozó statisztikánál is. A kivándorlás csökkenése és a visszavándorlás növekedése az Amerikából hazajött iparosok és munkások állítása szerint az eddigieknél sokkal kisebb munkabéreknek tulajdonítható.

— **Ki- és visszavándorlás.** Az utlevélsztatisztikai adatgyűjtés eredménye szerint a Magyar birodalomban foló év augusztusban 10665 utlevelet váltottak, 5563-at kivándorlási, 5102-öt pedig egyéb célból. Ez utlevellel kivándorlásra jogosított 7285, egyéb célból külföldre való utazásra pedig 7985 egyén. A kivándorlásra jogosítottak közül 5308-nak az utlevele Amerikába szolt, 365-é Romániába és 314-é Németországba. A ki- és visszavándorlási statisztikai adatgyűjtés eredménye szerint a magyar birodalomból f. évi augusztus folyamán 3341 egyén vándorolt ki, 3107 utlevéllel és 234 utlevél nélkül. A kivándoroltak közül 2026 ment Amerikába, 430 Romániába és 379 Németországba. Az 1907. év augusztus havához képest erősen csökkent a kivándorlás.

— **Magyarországi Kisbirtokos Szövetség.** A Magyarországi Kisbirtokos Szövetség legutóbbi Takácsi veszprémmegyei községben tartott szervezkedőgyűlést. A nagygyűlésen megalakították a helyi szervezetet, mely immár a Magyarországi Kisbirtokos Szövetségnek hetedik helyi Egyesülete. A Takácsiban megtartott nagygyűlésen foglalkoztak az adóreform és a boritaladó eltörlése kérdésével és elhatározták, hogy ez utóbbi kérdésben teljesen magukévá teszik a Magyar Szőlősgazdák Országos Egyesületének álláspontját.

— **A fogaras-brassói vasut megnyitása.** A fogaras-brassói vasutat október hó 31-én adják át a közforgalomnak. A vonal megnyitását mindeztideig a Homoródvölgy melletti vasbeton viadukt késleltette, amelylyel csak a napokban készültek el. Az új vonalon a következő állomások lesznek: Brassóbertalan, Vidombák, Feketehalom, Szugony-

szék, Vledény, Homoródvölgy, Ujsinka, Ósinka, Vád, Sárkány, Sárkánytanya, Mundra és Fogaras. A megnyitáson Sztérenyi államtitkár is jelen lesz.

— **Mintagazdaság Szárhegyen.** A népies mintagazdaságokkal elért sikerek arra ösztönzik *Darányi* Ignác földművelésügyi minisztert, hogy ezeket a népies mintagazdaságokat, a falu népének szemléltető iskoláit, állandóan szaporítsa. Így újabbán értesítette a *Csikvármegyei Gazdasági Egyesületet*, hogy *Szárhegyen Oláh* Károly és *Kásonujfaluban* ifj. *Darvas* István kisgazdák birtokán népies mintagazdaságot létesít. Az egyesület most tartott közgyűlésén a miniszter elhatározását köszönettel fogadta és kimondta, hogy mihelyt a mintagazdaságokon látható eredményekre hivatkozhatnak, tervszerű gazdasági szemléket fognak rendezni kisgazdáknak és ezeken a mintatelepeken az egyes felmerülő gazdasági kérdésekről szemléltető, gyakorlati előadásokat fognak tartani.

— **Árpakivitelünk és a külföld.** Németországban az utóbbi időben különféle tendenciózus híreket hoztak forgalomba, melyek arról tudtak, hogy a hazánkban az idén termelt árpa minőség tekintetében rosszul sikerült volna és hogy ehhez képest malátakivitelünk is nehézségekbe ütköznék. Ezzel szemben — mint a Magyar Malátagyárosok Egyesülete közli — a hivatalosan közzétett külkereskedelmi statisztikai adatokból megállapítható, hogy sörárpa-kivitelünk a jelen üzleti évadban hatalmasan fellendült, a mennyiben például augusztus havában 260.720 mm. sörárpat exportáltunk a tavalyi 192.059 mm.-val szemben. A mi pedig az idej sörárpa minőségét illeti, a berlini nemzetközi árpakiállításán a magyar árpa 10 első és több második díjat nyert és a porosz földművelésügyi miniszter is megdicsérte a kiállított magyar árpafajtákat.

— **Nemzetközi sörárpa és komlókiállítás.** A berlini nemzetközi sörárpa- és komlókiállítás magyar osztálya egy beltartalmi érték, mint szakszerű rendezés szempontjából is dicséretére vált a rendezőknek és dicsőségére a magyar termelésnek. Arpatermelőink közül 10 nyert első díjat, 22 másodikat és 47 harmadik díjat. A komlókiállítások közül első díjat 4; második díjat 8, harmadik díjat 20 kapott. Ezzel szemben az osztrákok aránylag sokkal több termelő helyről kevesebb díjat nyertek, mely körülmény a magyar kiállítás győzelmét jelenti. A magyar kiállításra feltűntek Cserháty Sándor tudományos vizsgálatait feltűntető grafikusok s a földművelésügyi miniszter által kiállított kollekciók.

— **A vasuti raktárak tulsufoltsága.** Tekintettel a raktárak tulsufoltságára, a kolozsvári üzletvezetőség előleges kormányi jóváhagyás alapján folyó október hó 15-től további intézkedésig *Brassó* állomáson a következő korlátozásokat léptette életbe: 1. Az összes fedett raktározást igénylő kocsiakományi árukra valamint az A) osztály és kivételes díjszabások alapján elszámolt gyűjtőárakra a díjszabás szerinti fekbért 50%-al felemelve alkalmazzuk. 2. A díjszabás értelmében a felek által be és kirakandó gyűjtőárakra, a díjkezdve ményileg engedélyezett fekbérmertességi időt felfüggesztjük.

— **A csuvarozás.** A molnárok és megbizottak a csuvarozást, vagyis a gabonának örülésre való összehordását sok helyen úgy gyakorolják, hogy a gabonát egyidejűleg lisztnek

— Minden gazdaságban nélkülözhetetlen eszközök —

az orszgszerte első helyen elismert kitűnő szerkezetű és legolcsóbb

— „Eredeti Kalmár-rosták” és heremagtisztító gépek. —

Elsőrendű hazai anyagból gyártunk czidőszerint 15-féle nagyságban különböző szerkezetbe a gazda minden követelményeinek legjobban megfelelő általános terménytisztításához berendezett különleges gépeket, szelölő és magválasztó rostákat, kézi vagy hajtórőre alkalmazva. — Ez évi újdonságainkról szives-kodjék ingyen árjegyzéket kérni. — Minden esetleges kérdésekre azonnal és díjtalanul válaszolunk. 1274

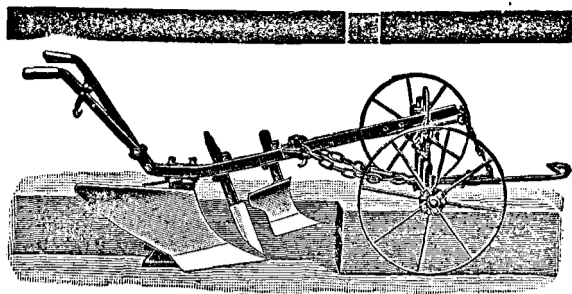
KALMAR ZS. és TÁRSA különleges terménytisztító gépgyára Hódmező-Vásárhelyen.

Telefon 69. szám. — Nagy-Enyeden állami aranyéremmel kitüntetve. — Sürgőnycim: Kalmár-rostagyár.

kinálása mellett vásárolják. Ez eljárás ellen több oldalról panasz merült fel. A kereskedelemügyi miniszter most körrendeletben utasította az iparhatóságokat, hogy a megrendelések gyűjtéséről szóló törvénybe ütköző kihágás miatt az eljárást a molnárok ellen mindazokban az esetekben indítsák meg, a midőn a csúvározó molnár a hatóságok előtt nem képes hitelt érdemlő módon igazolni, hogy a gabonát az egyes felektől csupán örökös végett hordta össze, nem pedig lisztnek eladása mellett vásárolta meg, mert az utóbbi eljárás már túlhaladja a munkavállalás határait.

— Uj kőszénbánya Erdélyben. Csikszederéről írják: Bély János Győr vármegye tisztijegyésze és Kiss József bányamérnök Kászonjakabfalva község határában nagy szénterületet fedeztek fel. A szénterület 20 000 katasztrális hold kiterjedésű és a kutatás eredménye szerint antracit fajta szenet tartalmaz. Kállay Ulul Csikmegye főispánja, amikor tudomására jutott a fontos és nagy horderejű felfedezés, Cserny Károly belügyminiszteri osztálytanácsos, dr. Safranek János vármegyei tb. főorvos és Kiss József bányamérnök kíséretében kiszállt a helyszínére, megnézte a területet, ahol robbantásokat is végeztetett, amely alkalommal a parádi vízhez teljesen hasonló forrásokra is akadtak.

— Gyümölcsfatenyésztő jutalomdíjak. A Szolnok-Dobokavármegyei Gazdasági Egyesület, hogy az okserű gyümölcsfatenyésztő ismereteket a kisgazdák körében népszerűsítse, a vármegye kilenc községének gazdái részére jutalomdíjakat tűzött ki. A jutalomdíjak különösen kistermelők részére vannak szánva és 1909. év őszén fogják azokat kiosztani. A pályázatban már az is részt vehet, akinek legalább húsz almafája és tíz másféle gyümölcsfája van.

Egyetemes- és mélyművelő-ekék

acélöntvény testekkel. páncéllemezekkel
 □ acél gerendelyvel
 = állítható szarvakkal, önvezetéssel =

1801—II. Többvasú ekék.

Finom-, szántás-, csukló-, rét-boronák.
 Háromtagu és egytagu hengerek,
 Superior sorvetőgépek, triőrök.

UMRATH és TSA

Budapest, V., Váci-körút 60.

Gőzcseplőkészletek 12 HP.-ig — Ipari mozdonyok 200 HP.-ig.

A LAPPELÜGYELŐ BIZOTTSÁG FELÜGYELETE MELLETT:

Felelős szerkesztő és kiadó:

TOKAJI LÁSZLÓ.

A LAP AZ ERD. GAZD. EGYLET TULAJDONA.

Magyar Jelzálog Hitelbank

képviseletége

Kolozsvárt, Jókai-utca 2. sz. alatt (gr. Rhédey-ház I. e.)
 Az intézet alaptőkéje 40 millió korona.
záloglevélkölcsönöket
 nyújt földbirtokra és nagyobb városokban fekvő házakra 4%-os és 4½%-os záloglevelekben.

A jelzálogul felajánlott erdélyrészi ingatlanok értékére és a megszavazandó kölcsön összegére nézve az „Erdélyi Gazdasági Egylet” bizalmi férfai adnak véleményt. 1001

Gazdák Biztosító Szövetkezete

BUDAPEST, VIII. Baross-utca 10. II. em.

Biztosítási alap

Alapítványok a kormány hozzájárulásával	1,970.340.— K.
Tartalékok	764.760.16 „
Összesen:	2,735.104.16 „
1901. évi fölösleg	90.349.— K.
1902. „	59.782.26 „
1903. „	109.331.73 „
1904. „	72.438.73 „
1905. „	61.730.60 „
1906. „	39.248.65 „

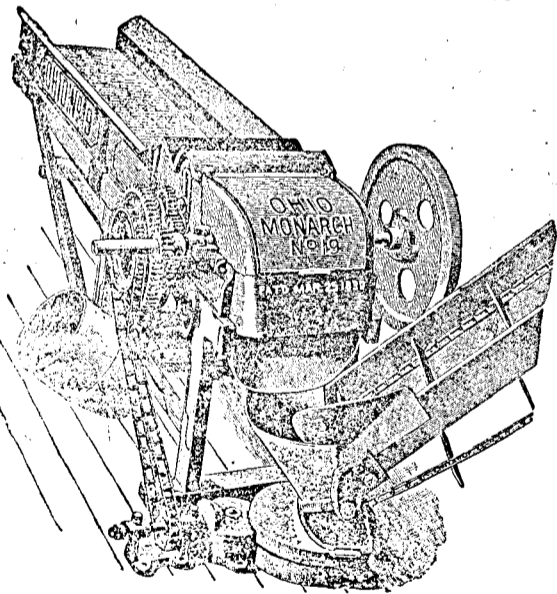
Biztosításokat elfogad tűz- és jégkár ellen, ugyancsak az ember életére különféle módozatok szerint.

Az üzlet eredményben a biztosított tagok díjarányukban részesülnek és az 1901. évi üzletfeleslegből úgy a tűz, mint a jégkár ellen biztosítva volt tagok 4%-os díjvisszatérítést kaptak.

Az 1902. évi üzlet feleslege közgyűlési határozattal tartalékba helyeztetett. Az 1903. évben jégkár ellen biztosítottak 4%-os díjvisszatérítést kaptak. Az 1904. és 1905. évben a jégkár ellen biztosítottak 2-2%-os díjvisszatérítésben részesültek. Az 1906. évben a jégkár ellen biztosítottak, kik 5-10 évre adták fel biztosításukat 5%-o engedményben részesültek.

Biztosítási ajánlatok benyújthatók közvetlenül vagy a képviselők közvetítésével. Nyomatványnyal és félvilágosítással minden irányban készséggel szolgál.

1013 **az igazgatóság.**

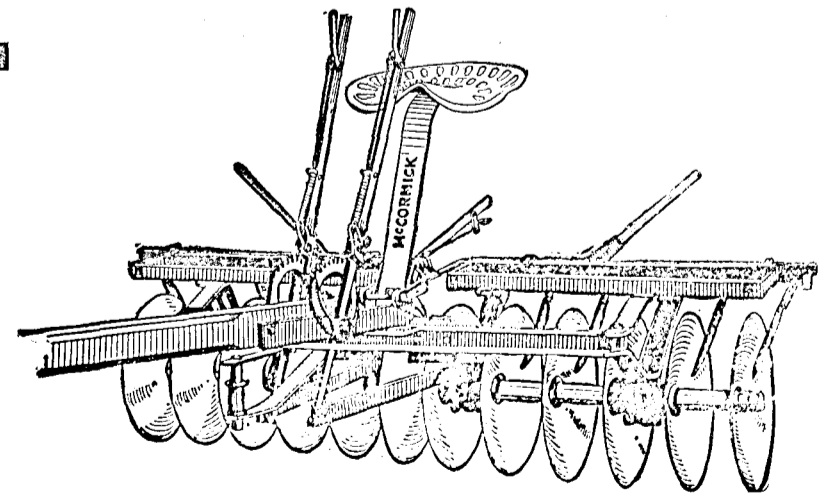

Mc CORMICK tárcsásborona

tarlóhántásra,
 vetőszántásra,
 rögapritásra stb. stb.

a gazda leghálásabb talajmivelő eszköze.

Mc CORMICK

Harvesting Machine Company, Chicago U. S. V.
 Igazgatósága és főraktára: Budapest, V., Alkotmány-utca 12.

J. E. KNECHT, igazgató.

BENZINMOTOROK, GOZLOKOMOBILOK, UTIMOZDONYOK, GŐZCSÉPLŐGÉPEK, ARATÓGÉPEK, LOSONCZI VETŐGÉPEK, RESICZAI ACÉLEKÉK, KALMÁR-FÉLE ROSTÁK, TELJES MALOMBERENDEZÉSEK, STB. STB.

KIVÁNATRA SZIVESEN KÜLDÜNK

ÁRJEGYZÉKET ÉS KÖLTSÉGVETÉST.

A MAGYAR KIR. ÁLLAMVASUTAK GÉPGYÁRÁNAK VEZÉRÜGYNÖKSÉGE, BUDAPEST

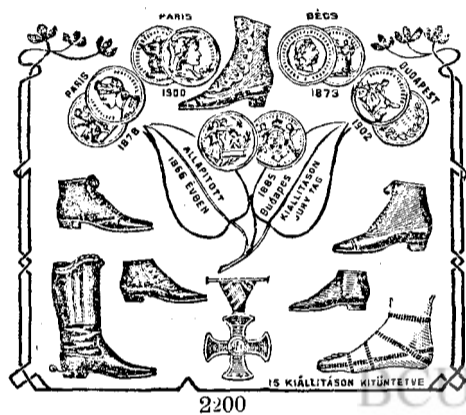
V., VÁCI-KÖRUT 32.

1458

MATUTSEK JÓZSEF

KOLOZSVÁRT, Szeutenyhazi-utca 3.

Ajánlja általánosan elismert saját műhelyében készült **FÉRFI ÉS NŐI CIPŐ RAKTÁRÁT.**

Vidéki megrendelések mérték után de legbiztosabban egy használt, a lábra találó cipő beküldésével a legjobb anyagból és divat szerint lehetőleg gyorsan teljesíttetnek.

CLAYTON & SHUTTLEWORTH
Budapest, Váci-körút 68.
Azt a legelőnyösebb árak mellett ajánljuk
Locomobil és gőzcséplőgépek,
szalmakaszalók, járgány-os éplőgépek, lóherő-cséplő, tisztító-rosták, konkolyozók, kaszálo- és aratógépek, szénagyűjtők, boronák, sorvetőgépek, Planet k. kapálók, szecskavágók, répvágók, kukorica-morzsolók, darálók, őrlőmalmok, egyetemes acél-ekék, 2- és 3-vasú ekék és minden egyéb gazdasági gépek.

ELADÓ

Sperker Ferencznél,

Szentdemeteren, u. p. Nagy-Kend,

2 drb. választott

muraközi mén-csikó, egy 2 éves bival-bika és nemes fajta alma.

2205

Modern baromfitenyészet

létéstésére, — mely a piacra alkalmas szárnyasoknak nagybani előállításával — vagy akár fajbaromfiak tenyésztésével foglalkozna; — ajánlkozik 10 éves gyakorlattal bíró szakképzett fiatalember. Meglevő telep vezetésére is vállalkozik.

Cime a kiadóban.

2209

Lóherefejtőgép

Róbey gyártmányu, teljesen üzemképes, gyárilag javított állapotban jutányos árban eladó. Bővebb felvilágosítással szolgál

Wessel Leo Kolozsvár,

New-York szálloda.

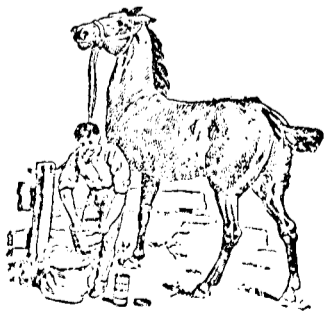
2211

Keresek

Erdélyben birto-
kot megvételre vagy
haszonbérletre
200-2000 kat.
holdig. Részletes felvilágo-
sítást a kiadó hivatalba kérek.

2212

1900. párisi világkiállítás Grand Prix.

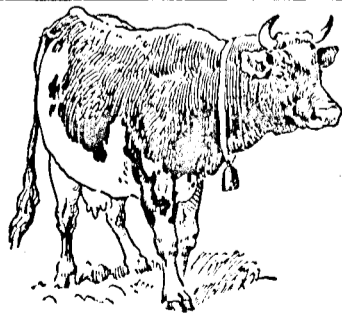

Kwizda-féle Restitutions-fluid

mosóvíz lovak számára. — Ára egy üvegnek 2 kor. 80 fill.

Több mint 40 éve használják az udvari és más nagyobb istállóban, úgy a polgári mint katonai körökben, az izmok erősítésére, nagy használat előtt és izombőrség ellen. A lovat trainigben igen nagy munkabírásra képesíti. — Kwizda-féle Restitutionsfluid szövetléggy, cizme és göngyölés (örv. védve).

Főraktár: **TÖRÖK JÓZSEF** gyógyszerháza, Budapest, VI., Király-utca 12. és Andrassy-ut 26. sz.

Kwizda-féle Korneuburgi marha-táppor.

Étrendi szer lovak, szarvasmarhák és juhok részére. — 50 év óta a legtöbb istállóban használatban étvágytalanság, rossz emésztésnél, a tej javítására s a tejelés fokozására. — 1 doboz ára 1.40 K. 1/2 doboz 70 fillér.

Kwizda's

Bliester
grauer, scharfe Einreibung,
1 Tügel K 2.—

Hufkitt
künstliches Hulhorn, Stange
K 1.60.

Hufsalbe
zur Behütung vor spröden und
brüchigen Hufen, 1 Büchse A 40
Gramm K 2.50.

Abführpillen
für Pferde (Physik), 1 Blech-
dose K 4.—

Kolikpillen
für Pferde u. Hornvieh, 1 Büchse
K 3.20, 1 Karton K 1.20.

Wurmpillen
für Pferde, 1 Blechdose K 3.20,
1 Karton K 1.20.

KWIZDA-féle sertés- és baromfi-por.

Egészségi por a hizlalás előmozdítására.
Kis doboz Kor. 1.20. Nagy doboz Kor. 2.40.

KWIZDA-féle baromfi-por

dietaetikus szer a tápszertől való horzúdásra ludak,
kacsák, tyúkok, gyöngytyúkok, pulykák stb. részére.
2161 H. Egy doboz ára K. 1.

A „Nagyszebeni Földhitelintézet“-nek

Kolozs és több szomszédos megye területére kizárólagosan jogosított képviselőjében a bizalomteljesen hozzám forduló feleknek a lehetőség gyors és költséget kiméelő eljárással szerzek

olcsó ingatlan jelzálog-kölcsönöket,

konvertálok más intézeti terheket és egyúttal rendezem az elhanyagolt birtok- és teherállapotokat.

Kiváló biztosságu tőkebefektetésül

ajánlom ez intézetnek a főzsdén is jegyzett adó és egyéb levonásmentes óvadékképes és különösen katonai házasági óvadékkul alkalmas 50 év alatti kisorsolásra rendszeresített

„4 és 4 1/2 százalékos zálogleveleit“.

Ezek kaphatók és a szelvények költségmentesen kifizetnek: az intézetnél Nagyszebenben és helyben a Kolozsvári Kereskedelmi Banknál. Mindennemű felvilágosítást díjmentesen és készséggel megad:

Erdélyi erdő-, faanyag- és bányaugynökség GOMBOS BENŐ Kolozsvár, Malom-utca 16. szám.

A legelőnyösebb módon közvetít mindennemű ingatlan adásvételeket, bérleteket és bármiféle kereskedelmi ügyleteket. 2162

A Hunyadmegyei

Első Gőzeke-Vállalat

elvállal két mozdonyu Fowler-féle gőzeke garniturájával Erdélyben tavaszi és őszi bérszántást, ugyszintén rigolozást.

Szerződés kötés esetén szántató kivánságára jó minőségű kőszénről vállalkozók gondoskodnak illetve évi kötésükből átengednek.

Bővebb felvilágosítással szolgál:

Báró Kemény József, Maros-Németi, u. p. Déva, vagy Barcsay Andor dr. országgyűlési képviselő, Budapest, IV. Molnar-utca 11. 1934

Tenyészbika árverési hirdetemény.

A kolozs-tordai m. kir. áll. ménesgazdaság tisztavérű, magyar erdélyi fajta tenyészetéből származó 12 drb. fiatal tenyészbika *Tordán az állami gazdaság majorjában folyó évi november hó 4-én d. e. 10 órakor* nyilvános szóbeli árverés útján, készpénzfizetés ellenében eladásra bocsájtatik

Az állatok pontos leírása a kolozs-tordai m. kir. áll. ménesgazdaság intézősége által (Kolozspuszta u. p. és távirada állomás X. P. Kolozs) az érdeklődőknek megküldetik.

Budapest, 1908. évi október hó.

M. kir.: földmívelési minister.

2208

Mindennemű

ZSÁK és PONYVA

a legjobb minőségben és legjutányosabban a **FISCHER-féle** zsák és ponyvagyárban Budapest, Nádor-utca 31-33. sz. szereshetők be. A Fischer-féle szab. impregnált szavatolt tiszta lenből készült vízhatlan ponyvák nagy strapa mellett is eltartanak 10-12 évig. A 25 év óta fennálló Fischer-féle zsák- és ponyvagyár az ország legjelentékenyebb uradalmainak és viszonteladóinak szállítója. Pontos, szolid kiszolgálás. Ponyvakölcsönző intézet. 2072

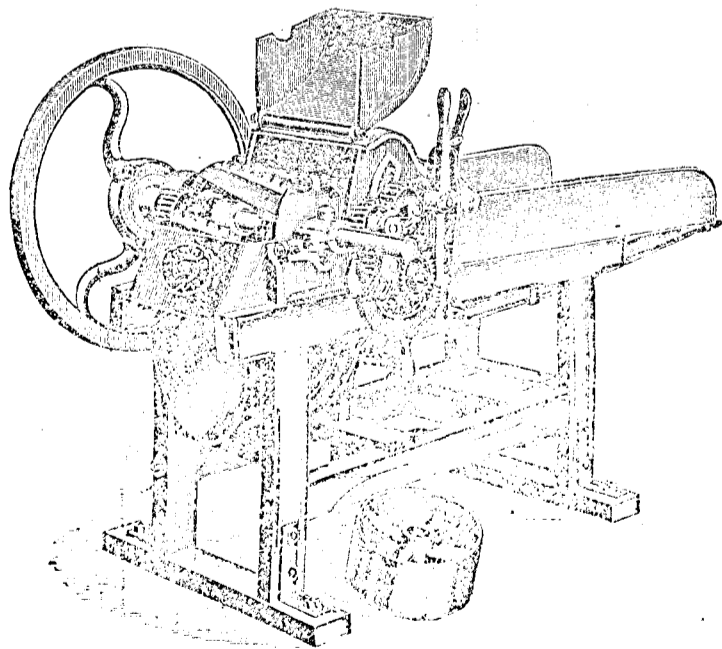
Árjegyzék, minták ingyen és bérmentve küldetnek.

Egy valódi angolországból hozott két és fél éves

yorksirei kan eladó.

Értekezhetni a homoródszentpáli tejszövetkezetnél. (Udvarhely m.) 2210.

Amerikai rendszerű Schredderek

**Kukoricaszártépőgépek,
Kézi és erőhajtásu szecskavágók,
Répavágók és répapazuzók,
Kukoricamorzsolók és daráló-malmok,
Járgányok és közlőművek,
Takarmány-füllesztő kazánok**

a legmodernebb szerkezettel, első rendű kivitelben, utólérhetetlen munkateljesítéssel, olcsó versenyárakon

Bächer Rudolf, Melichár Ferencz cégnél Budapest, VI. Nagymező-utca 68.

Vezérképviselő: **Szücs Zsigmond.**

1910